

Ціна 2.50 дн.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ

Vol. XXXVI

ГРУДЕНЬ — 1985 — DECEMBER

№ 430

НОВІ ДНІ

A Ukrainian Monthly published every month
except August by the Nowi Dni Co. Ltd.
in Toronto, Ont., Canada

Nowi Dni
P.O. Box 130
ETOBICOKE, ONT., CANADA
M9C 4V2

Tel.: (416) 621-2605

Editor-in-Chief: M. Dalney

Second Class Mail Registration Number 1668
International Standard Serial Number ISSN 0048-1017

1 YEAR SUBSCRIPTION — РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА:

CANADA: Can. dol. 20.00 кан. дол.
U.S. dol. 18. amer. dol.

OVERSEAS — ЗАОКЕАНСЬКІ КРАЇНИ:

U.S.A. U.S. dol. 18.00 amer. dol.
AVIO — U.S. dol. 30 amer. dol.

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

AUSTRALIA — АВСТРАЛІЯ:

Mr Z. Steciuk, 10 Bates Court
Jacana 3047, Vic. Australia
Mr A. Komar, 62 Cullford Ave.,
Klemzig 5087, S.A. Australia

GR. BRITAIN — ВЕЛ. БРИТАНІЯ:

Mr A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London W. 11, England

U.S.A — СПОЛ. ШТ. АМЕРИКИ:

Чикаго і околиці:

Mr D. Hrushetsky, 2635 Spruce Street
River Grove, Ill. 60171, USA

Філадельфія і околиці:

Mr S. Jewsevskyj, 420 Woodhaven Place,
Philadelphia, Pa. 19116, USA

Бостон і околиці:

Mrs L. Dijak, 115 Connell Dr.
Stoneham, Mass., 02072, USA

CANADA — КАНАДА:

Тандер Бей:

Mr P. Swyrydenko, 133 Bethune Street
Thunder Bay "F", Ont. P7C 2G4

Засновник і редактор 1950-1969 П. К. Волиняк

Видає Спілка "НОВІ ДНІ" з обм. відповідальністю

Мар'ян Дальний — головний редактор
Редколегія: Тоня Горожович, Василь І. Гришко,
Дмитро Кислиця, Олексій Коновал, Карло Рогов-
ський.

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Галия Мазуренко — ВІРШІ ІЗ ЩОДЕННИКА	1
I. Бондарчук — ТИ ЗІ МНОЮ БУЛА	2
ПОВСЯКЧАС...	2
Йосип Позичанюк — ГУЛЯЙПІЛЬСЬКІ ХЛОПЦІ	3
М. Воскобійник — УКРАЇНСЬКІ ВІЗВОЛЬНІ	5
ПЕРСПЕКТИВИ І РОЛЯ УРДП (закінчення)	5
Микола Мовчан — ЗА СВОБОДУ АФГАНІСТАНУ	10
Лев Яцкевич — НА ПОРОЗІ КОСМІЧНОЇ	
ВІЙНИ	11
Яків Сусленський — ЗНІМІТЬ ШОРИ З ОЧЕЙ	12
Т-во Українсько-єврейських зв'язків — ЗАЯВА	14
Степан Яворський — ЛИСТУВАННЯ ЄВГЕНА	
БАЧИНСЬКОГО З ЛЕОНІДОМ	
МОСЕНДЗОМ	15
Ярослав Назиревич — "НЕ ПОКІНЕМО ЗЕМЛІ	
ЗВІДКИ НАШ РІД"	19
Юрій Соловій — ФРАГМЕНТИ ВРЯТОВАНИХ	
ДУМОК	21
Яр Славутич — УКРАЇНСЬКА АНТРОПОНІМІЯ	23
Іван Лепша — НОВА ЗБІРКА ПІСЕНЬ ВОЛО-	
ДИМИРА ІВАСЮКА	24
М. Чубук — ПРО ВИСТАВКУ ТВОРІВ УКРАЇН-	
СЬКИХ КАНАДСЬКИХ ХУДОЖНИКІВ У	
КІЄВІ	25
Ігор Губаржевський — БОРОТЬБА НАВКОЛО	
УКРАЇНСЬКОЇ ЗАГАЛЬНОТЕХНІЧНОЇ ТЕР-	
МІНОЛОГІЇ В УРСР	26
Редакція — ІВАН КОЗАЧОК	29
Мар'ян Дальний — ВТРАТА НЕЗАМІННИХ	31
А. Глинін, Павло Маценко, В. Мошинський і ін.	
ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ	32

На першій сторінці обкладинки: БОРИС КРЮКОВ — (В 1985 р. — 90-річчя народження мистця) — "Рада старшин" (олія, прибл. 1.4 м. шир. x 2 м. висока, з 1951-52 років). Репродукція Канадської Української Мистецької Фундації, в галерії якої ця картина на постійній виставці. Про 10-річчя КУМФ читайте в одному з наступних чисел "Нових Днів".

- Передруки і переклади дозволені за поданням джерела. • Статті з поданими іменами авторів не конче висловлюють погляди редакції. • Незамовлені матеріалів редакція не повертає. • Редакція не відповідає за зміст платних оголошень і застежує собі право виправлювати і скорочувати надіслані матеріали.

Рік XXXVI

НОВІ ДНІ

грудень 1985

Український універсальний журнал

Література, наука, мистецтво, суспільне життя

Галя МАЗУРЕНКО

ВІРШІ ІЗ ЩОДЕННИКА

Вельмишановні "Нові Дні!"
Подяка за журнал і за статті.
Як гроші в мене вийшли на електрику
в такий мороз,
To чи не приймете від мене
В подарунок інше щось?

Наприклад,

Купку віршів?
Вони,
Ні в чому злому неповинні,
Невинно собі сплять
В моїм щоденнику,
З пошаною до Вас
Галя Мазуренко.

ЛИСТИ ДО ВНУЧКИ СОФІЇ ФЕДОРІВНИ РУСОВОЇ

Знова Різдво, знова Твоя листівка, Ніно,
Знов спомини про час, відмічений Перстом
страшним.
Із кожним роком далі й далі Україна...
Край Ніагари, де ти? Шум і шум, і ні душі.
Отак колись шуміли й на Дніпрі пороги,
Ворожим зливом знищенні потла.
Отак і Влтава... пам'ятаєши ти Бідного
молодого? —
Із милосердя тіло хлопця з собою взяла.

Знова Різдво, знова привіт Твій, Ніно!
Стойть край Ніагари затишний ваш дім.
Дім, — жінкою, Тобою захоронений серед
руйни.
Наперекір недолі світовий...

Великий друг була Олесеві моєму та гаряча,
Та незабутня вчителька, — ... Ти знаєш хто?
Олесь прибіг в час бойні й по дорозі бачив,
Як стіни падали і вилітало за вікном вікно.
І серце розривалось в нім від горя,
Мішався розум, а твоя старенка мати
З рукою зламаною, перевязаною вгору
За вами бігла на вокзал, і закричав Олесь
"Прощайте!"

А я з того часу перевернулась в камінь,
Немов сновида в Англії, загнавшись за кордон,
Обов'язки сповняю, а перед очами,
Все той самий повторюється сон
І бачу, як мої дрібні ще діти
В Ліндфорсі вчаться музики щодня.
І стисне в горлі, в оці починає щось свербіти,
І "Ще не вмерла..." нишком заспіваю я.

II

В вулкані плавиться
Розпечена
Жовто-гаряча лава.
Край кратеру бродять
Ti,
Шо говорити з ними небезпечно.
Вірші вони не пишуть
І Шевченка не читають.
Ножа ховають до халави,
Щоб "побавитись".

III

Ось ми й вернулися після
Погрому,

ВСІМ ЧИТАЧАМ БАЖАЄМО РАДІСНИХ СВЯТ І ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ!

Диктатори, безбожники
І супостати.
У пишності своїй убогій
Ми стоїмо та й дивимось
На Нього.

Із Дому вийшов Він
Та й вимів наші ноги
Потріскані, потомлені після
Дороги

У Чехова жив чоловік
В футлярі;
"Як би чогось
Не скoїлось..."
Боявся він.
"Мій дух на еміграції постарів?
Як би це Неймовірне сталося!"
Мріє він.

Щось в лісі здохло
Щось розвозив потяг по ночах, —
Не хлам, не прах, ні порох...
Нараз потомлені спинилися вагони.
Від тупоту копит луна горохом
Покотилася по перону.
Пітьма...
Погаснув світ. Чи світ той
Сам погаснув?
Настала непролазна чорна
Копоть допотопна.

У революції прогнози нещасливі.
Так і помру, не знаючи, чи ви живі?
Чи винесли? Чи не збожеволіли?
Молюсь за друзів, що нас не спасли,
Молюсь за ворогів, які вас
Не втопили...

Весь вечір грава мамина
Улюблена сонату...
Згадався профіль Ніцше
На стіні в її кімнаті,
Балкон на п'ятому поверсі
Де ставили ми, діти, самовар,
Катеринослав і кухня, де ми мерзли
Де картоплю квартиранти пекли по
черзі.
Ми пили чай... В приглядку, не в
прикуску!
Повісивши шматочок цукру
На шнурочок.
Алея із акаїї розквітла під вікном.
Ми ждали чи буде, чи не буде погром?
Махно пообіцяв "у шахматнім
Порядку" все місто розстріляти!

I. БОНДАРЧУК

ТИ ЗІ МНОЮ БУЛА ПОВСЯКЧАС...

Дорогій Марії на згадку про мою
поїздку на Україну — присвячую.

У дорозі далекій
ти зі мною була повсякчас,
Моїм щастям жила,
мою тугу ділила на двоє.
Розтривоженим зором
у вікно літака ми не раз
Виглядали з тобою
на батьківську землю обос.
І коли під крилом
показались Славутича води,
Степ широкий розлігся
в пообідню смутну далечінь,
Ніби зойки розлук,
ніби стогін німої незгоди
У зіницях моїх —
твоїх сліз запеклася тремтінь...
Ти стояла зі мною пліч-о-пліч,
кохана й далека,
Кругом нас доспівали
пахучі розлогі поля
У вечірні часи,
мов би крики тривожні лелеки,
Прилітали до мене
слова дорогі іздаля.
Скрізь були ми удвох.
На Тарасову гору високу
Понесли Кобзарю
незнисиму тривожну любов:
Ми дивились очима його,
як у даль синеоку
Дніпр широкий манив
заколихану німість дібров.
На черкаське кладовище
вдвох мовчазливі ходили,
Край алеї знайшли
Симоненка затоптаний гріб...
Сіяв дощик дрібний.
У цей день ще когось хоронили,
Промокав на труні
рушничок та припечений хліб.
На гранітній глибі
барельєф юнака у задумі,
Дати дві — небагато
на білому світі прожив.
Два рядки золоті —
його віщи і болі, і думи,
І синівська любов,
і терзання живої душі.
По чолі Василя, мов би сліози,
струмки обтікали
І дивилися очі поета
в непройдену даль.
Хтось приніс квіточок.
Чорнобривці дівчата поклали...

Заплелася у них

Василевого вірша печаль.

У моєму селі

ми проходили шляхом під ланом,

Де сліди залишив

моїх босих малих ноженят.

Скільки ж років пройшло...

А стежки шпоришеві, як рані,

Як ті чайки тривожні над морем,

у серці кричать.

I на цвінттар пішли.

Там слідів по батьках не лишилось...

Навіть в гущі вишень

вже не видно й провалля гробів.

Під хрестами із труб,

де могилки нові приютились,

Моїх друзів дитинства,

ніби крик журавлинний, зустрів.

Як нас мало тепер...

Полягли у вогненному шквалі,

Спотикнулись на кулю,

розбрелись по безкраїх світах.

Обнялися в сльозах...

Бо ж навіки ми знову прощались,

Нам не стрінувшись більш

на крутих на життєвих стежках.

По сільському шляху

ти зі мною проходила, мила,

А хлопчина гонив

невеличку черідку корів,

Там, де церква була,

огорожена братська могила

Із кістками отих,

хто в боях свою долю зустрів.

Вже нема ані школи,

ні лавки старої немає,

Де за пляшку порожню

давали горошку в кульок.

I хати вже не ті.

I ніхто мене тут не чекає..

Не такий, як колись,

наш вишневий забутий садок.

Прощавай же, колиско

дитинства мого дорогоого,

Будь щаслива в тяжкому

у чеснім селянськім труді.

Я з собою візьму

у далеку, далеку дорогу

Твої болі німі,

твоє щастя гірке... I тоді,

Як в чужій-чужині

доведеться мені умиррати,

Знов думками прорвусь

крізь простори широких світів

До твоїх черешень.

Do старої біленької хати...

I до верб на ставку,

неозорих пшеничних ланів.

12. 8. 1985

Йосип ПОЗИЧАНЮК

ГУЛЯЙПІЛЬСЬКІ ХЛОПЦІ

Йосип Позичанюк — до війни 1941-го р. комсомольський діяч, пізніше був організатором відділів УПА на Центральних українських землях і активним членом Української Головної Визвольної Ради. Загинув в УПА в невияснених досі обставинах. До 40-річчя його смерти загадуємо Й. Позичанюка як новеліста і подаємо його мініатюру "Гуляйпільські хлопці".

Ми й самі дивувались, що знову нам випало зустрітись у цьому степовому місті. Років п'ять тому розлетілась наша компанія. А хлопці були на підбір.

Леонід Ширай принципово не визнавав насилия. Довідувався до лісу, як до своєї левади. Обіздини спіймали його з латами, прив'язали за ноги до молодої берези і кров його не заляяла. Водив герелицю хлопців на всі околишні села. У розпалі бою приборкував старих криштопівських парубків. Був царем вулиці. Як виведе було "Ой, піду я в сад гуляти" — за троє гін чули. На сцену виходив — хлопці гикали зі сміху. Грав на скрипку, дримбу, вищупував на бандурі, захливався переборами на гармонії, тяв на цимбалах, брав міру на лірі, на весіллі вимантавав вихилясту польку й одночасно обговорював зі світлокою празників масові сцени.

Денис Шаблюк — кочегар, машиніст і організатор робітничої мукомельної дружини "Жодного грама петлювання для Ленінграду". Перший виліз на вершок димара в паровому млині. Попав на трансмісію, вал обірвав на ньому сорочку, а шкіра залишилась без ганджу. Не боявся вогню і припалював цигарки в паровій топці. Спав у вогкій хаті над річкою. У дворі його досихав оріх і біліли наростиами давні вишневі пеньки. Не знаю, чим він керувався, бо приносив на розпал скриньки з жидівського окопу, який був чомусь майже серед села.

Євген Рубан міг загнузати дикого коня. Мріяв про кінноту, навіть у кав-школу поступив. Але за якийсь час його відвезли на станцію, купили квитка до Ковалівки та благословили на дорогу. Не міг з нього лейтенант бути, не схваливав хлібозаготівель. Також не хотів радісно жити в артілі і колом відмахувався від райупноважених. Цікавився туризмом. Стріляв дичину в Усурійському краю і писав дядькові про самурай.

Лавро Байдаченко возив шаландами кавуни до Херсону. Круглий рік купався в Дніпровому лимані. Служив на семи торговельних кораблях. Хотів побачити цілий світ. Заїздив до Стамбулу на кальян, пражився під спечним сонцем у Бомбей, коштував риж у Йокагамі. Любив кулачні бої, часом виходив на ринг побити рило якомунебудь чемпіонові зі Серпухова.

І так собі жили хлопці на світі, хоч і безпартійні. Адже в більшості не піддавались, до спілок не всім можна було пролісти. До того ж вони по-своєму тлумачили першу стадію соціалізму. Твердили, ніби в житті виходить кожному по його спроможності або кожний бере, як може і скільки може. Одне слово, не з територіальної тісноти, а цілком з інших причин довелось їм робити переселення.

Ширяй чкурнув на Далекий Схід. Служив підводником на Тихому океані. Співав по неділях і навіть несвідома риба наслухала його переливи. Як відслужив своє — не вертався додому. Бродив по Зеленому Клині з кобзою і піснями. Шаблюк минув Біле море та й поїхав вантажити судаків до Мурманського. Рубан валив сосни на Амурі. Байдаченко — все вдалому плаванні.

Тепер дехто їхав відпочити, а хто з родичами побачиться, дороги їх схертились у вітряному степовому місті. Заходив саме Святий Вечір. Друзі згадали медову кутю, колядки, свячену воду. Та де ж ти куті посмакуєш? Рідко хто святкує. Вирішили зайти до звичайного місцевого ресторану і тут відзначити давнє пишне свято.

Старий винар і стравонос пізнав Байдаченка, відвів хлопців до найдальшої кімнати, звинувся, зсунув два столи докупи, порадив щонайвишуканіші страви й напої. Він знов з ким має справу, хвалився, що й сам бував серед моряків та смажив барабанячі шашлики на корабельній кухні.

В сусідній великій кімнаті тіпався фортечник і страшно дерлась, сповіщаючи про розлуку з прикордонником Сенькою, прибідна співачка Мері, яка походила з сім'ї Козолупів, і в метриці її було записане досить немилозвучне ім'я Марія.

— Ото були свята, коли я ще на шаланді штургав, — хвалився Лавро. — Як зведуть було кріжані хрести на Вогохреще, ніби вхід до кришталевого палацу. Дванадцять мисливців били з двохстрільних рушниць і два десятки голубів зрывались над вербами.

— Або колядка, Денисе? Ідем вузькими вуличками, сніг више перелазів, тихо потріскують чорні гречі, і ваблять тебе оті червоні лисиці на обтушкованих вікнах.

Старший помічник кока носив холодне і чисте, як рання джерельна вода, зелене вино. Хлопці зицьчили один отому щастя на придешні роки. А кухонна співачка заламувала руки, видовжувала шию, загрожувала вигуками легковажному зальотникові.

Чи не забув ти, Євгене, літати на коньках, як то було в нашому містечку на свята? Тепер уже й стави поспускали. А було цілі різдвяні дні, як на весіллі...

Що колядки не випадало починати, то хлопці підтягали знану в Архангельську й у Владивостоці, в Тблісі й на Анадирі українську пісню.

— Тіше там! — озвався якийсь писок з сусіднього стола.

Хлопці не звертали уваги. Пісня майнула поміж паперові гердані, шелеснула доморослими пальмами, вирвалась надвір і вийнула засніженими вулицями.

Вийшла, вийшла дівчиночка
В сад вишневий воду братъ,
А за нею козаченько
Веде коня напувать.

Два вовкулаки — чорний і сіроокий — останочко вийшли з рівноваги й, принявши скажений вигляд, приступили до друзів.

— Слиш, закрой гортань! Нам не прієтно слушати ето пеніє.

Матрос одним вухом слухав. Не обертаючись, торкнув ліктем Рубана. Той підвівся, смикнув за вилоги свій піджак, кинув зрівноважено до чорного:

— Доїдайте свої бички і негайно шкрябайте спати. Інакше це може зашкодити вашим органам травлення.

Чорний моргнув до сіроокого.

— Ми самі знаєм када нам спати ітіть. Вот ти закрой...

І не встиг договорити. Рубан узяв чорного право рукою за барки, піdnіс і так видовженого поволік до дверей, дав кулаком межі очі й кинув у гній.

Вернувся до столу з таким спокоєм і певністю, що друзі не вважали за потрібне слухати його звіту, а на знак схвалення повели далі заспів.

Невідомо, чи відтерли чорного (сіроокий виніс за ним всі лахи), натомість до хлопців підійшло вже чотирох новомодних червонокраватників з короткими, повище сідниць підрізаними, піджаками, в прешироках та до самої підлоги довгих штанах, так що черевик з-під них не було видно зовсім.

— Што же ти нашево корешка глушши, хохлацька твоя душа?

— Поговоріть з ним, — різнув Байдаченко. — Вони на мене складають надто мізерне враження.

Ширай все ж таки апелював до сумління:

— Корешок ваш суга. Ніде не почеплено оголошення, що в цьому ресторані співати суворо заборонено. До того ж наші хлопці співають на комбайнах, при плузі, при дівці і при пляшці каланівки. Так уже повелося. Однак, не зважаючи на існуючу дружбу народів у нашій країні й однакові права за соняшниковою конституцією, ваш цей самий корешок образив нас. Щоб уникнути неприємностей — він мусить негайно вибачитись.

— Што ти болтаєш мнє конституцією? Я тебе сам випішу закон!

— О, ні! — уже не всидів моряк. — Тут ти мені не писатимеш. Це тобі не Біробіджан! Геть звідси!

Рубан справля їх до дверей; новомодники захостричились, а найвищий боксерським прийомом Рубана в груди. Матрос рвонувся і навідмаш так щелепнув високого у піку, що той відразу сп'янив, зробив лівий ухил, потім правий ухил, скочився за стіл, намагаючись втримати якийсь середній стан, підсікся на колінах та й упав.

Три червонокраватники рисями кинулись відплачувати. Миски пішли під столи, скатерка повисла на ріжку, стілець увігнався ніжками в стіну, винар рятував вцілі пляшки.

Коли три розкуйовдені новомодники, посміюючи носами, виводили свого високого полігача, який досі не міг прийти до себе і маячив, до кімнати вбіг міліціонер. Він зразу взявся до матроса.

— Прошу со мной!

— Не заважай святкувати.

— Граждані! Давайте не будем!

Міліціонер намагався потягнути матроса, але він оперся і взяв доглядача закону за ремінь. Мундир тріс по швах.

— Браток! — розпалився моряк. — Не тривож нас!

Міліціонер уже дещо бачив на своєму віку. Йому не треба було довго розшолопувати, але він не попускав:

— Давай назад, гуляйпільщина!

Байдаченко зиркнув йому не в очі, а в саму душу:

— Так, гуляйпільщина! По-нашому це значить, коли ти мені раз даси у вухо, то я тобі розмалюю все рило, вирву язика і подроблю щелепи. Краще живи з нами у згоді, товариш! Я жалю тебе. Пішли, хлопці!

Рушили, а за ними покурилась пісня.

Вгодований директор ресторану аж затрясся:

— Бач! І нельзя сказати. Уб'ють!

ПАМ'ЯТНИК ЖЕРТВАМ ГОЛОДУ В КАНБЕРРІ

У п'ятницю, 11-го жовтня, в Канберрі відбулась небуденна подія. Цього дня на відкриття пам'ятника жертвам сталінського голоду в Україні прибуло з різних міст і стейтів понад 1000 українців, незважаючи на буденний день. Микола Свідерський короткою промовою відкрив цю урочистість. Відкриття пам'ятника довершив лідер опозиції федерального уряду Австралії Джон Говард, який сказав ззорушливу промову про трагічні роки голоду. Коли зняв запону, всі побачили пам'ятник з чорного маомуру, на якому зображені голодуючі мати з дитиною.

Посвячення пам'ятника здійснили представники наших обох церков з Мельбурну, Сіднею, Аделаїди та Канберри.

Головну доповідь виголосив Дослідник східно-європейських справ Гарвардського університету д-р Джеймс Мейс, який на запрошення прибув з Америки.

Дуже коюсними були інші виступи д-ра Мейса в Австралії. Він прив'яз з собою фільм про голод "Жнива розпачу" і показав його в австралійському парламенті для спеціальної презентації та політичних діячів, поблячи вілловідній вступ та коментарі. Цей фільм д-р Мейс показав також в Мельбурні та в Сіднеї.

Пам'ятник жертвам голоду побудований на кошти, зібрани від української спільноти.

НА АКТУАЛЬНІ ТЕМИ

M. ВОСКОБІЙНИК

УКРАЇНСЬКІ ВІЗВОЛЬНІ ПЕРСПЕКТИВИ І РОЛЯ УРДП (III)

4. Вихід України із СРСР на базі її конституційних прав. Правозахисний, демократичний дисидентський рух. Явища "національного комунізму".

Дисиденти в Україні і в інших частинах СРСР (Вірменія, Грузія, Литва, Латвія) внесли на політичну арену нову методу боротьби за права народів на підставі реалізації прав, записаних у конституції СРСР і їхніх республік.

Іхня метода виявилась притягальною протягом деякого часу серед якоїс частини інтелектуалів і промовистим засобом виявлення не тільки протесту проти зловживань режиму, але й програмою дій з далекодічною вимогою, зокрема — виходу України із СРСР. Хоч ріст правозахисного руху майже зупинено репресіями КГБ, проте за відповідних умов він може знову виявити себе назовні як динамічний рух. Тому про цей рух треба говорити, як про одну із перспектив боротьби за нашу суверенність.

Характеристичною рисою правозахисного руху є те, що він складається із людей різного соціального і професійного стану, включаючи приналежні раніше (чи навіть і в час дисидентства, як, напр. Лук'яненко, Руденко, Григоренко) до комсомолу і компартії... УРДП виявляє свою солідарність із правозахисниками в Україні та в СРСР взагалі і підтримує морально їхню боротьбу.

Значення правозахисного руху полягає ще в тому, що відображуючи різновидну опозиційну думку різних клясів і різних соціальних груп, включаючи тих, що належали чи належать до комсомолу й компартії різних країн, цей рух здобув поважне місце у міжнародній опінії. На жаль, Захід не використав Гельсінських угод, давши змогу КГБ переарештувати правозахисників. Дальші потенційні можливості відродження цього руху залежатимуть від солідарності між народами і правозахисниками різних країн, від ефективних акцій еміграційного запілля, а найголовніше від міжнародної ситуації.

Існують ще інші потенційні сили, що прагнуть до збільшення суверенності республік СРСР легальними засобами, записаними в конституції. Національно настроєні елементи в республіканському та місцевому партійному й державному апараті всіх республік СРСР прагнуть унезалежнитися від колоніяльної контролі Кремля, хоч воно лишаються досі лояльними під гнітом центра-

лізованого партійного і державного контролю Москви...

Такі відосередні тенденції серед комуністів усіх республік відомі від початку існування СРСР, а зокрема в Україні. Укапізм, шумськізм, волобуєвщина, скрипниківщина, хвильовізм, Любченко, а останньо, може, і Шелест, були проявом рис національного патріотизму і державницького інстинкту серед комуністів. Це маніфестація, що Україна є державницькою нацією. Що в її різних прошарках, зокрема в державно-адміністративному апараті існує прагнення обстоювати національно-державну суверенність. Тому українські організації на Заході мусили б орієнтуватися на ведення такої публіцистики й пропаганди, яка скріплювала б державницькі прямування в республіках, а не підміновувала б їх.

Щойно при цій умові психологічна віддаль між діаспорою і незалежно від нас існуючими державницькими силами в Україні буде звужуватися. До такого звуження треба постійно прагнути. Треба будувати мости насамперед в нашій національно-політичній свідомості. Тому є великою помилкою домагатися, наприклад, виключення УРСР із Об'єднаних Націй, бо УРСР не є суверенна держава, замість того щоб критикувати уряд СРСР і УРСР за те, що Україна позбавлена права вести свою власну політику на міжнародному форумі в інтересах українського народу. Вороги України не бояться тих, що домагаються зменшення прав УРСР, а бояться тих, що домагаються розширення прав України в СРСР і на міжнародному форумі.

Треба рішуче відкидати демобілізуючу "філософію" в боротьбі з московським режимом, за якою "чим гірше, тим краще!" для визвольної боротьби. Гірше як це було в 1932-33 рр. і потім в 1937-38 рр. трудно собі уявити, але ніякої революції тоді не заіснувало. Треба додержуватися іншої філософії, — здобування і забезпечення вихідних позицій і тут у діаспорі й там, в Україні...

Тому важливо уже тепер будувати в нашій національно-політичній свідомості мости до України на плюралистичній базі щоб не переочити, чи щоб не шкодити, будь-якій перспективі для усамостійнення від Москви. Тому так важливо розвивати ідеї української національної єдності (єдиного національного фронту) проти імперіалізму Москви і тут в діаспорі, і там в Україні та між одними й другими бодай в теоретичній площині.

Ми назвали чотири варіанти можливого розвитку визвольних процесів в майбутньому, базованих на власних силах поневолених народів і на їхній внутрішньо-національній та міжнаціональній солідарності. Коли ми це говоримо, то виходимо не лише з принципу плюрализму, але також із трагічного досвіду минулого щоб уникнути повторення наслідків трагедій розбиття 1918-20 рр. та 1941-45 рр.

Ось тому так важливо мати на Заході один авторитетний політичний центр, здатний об'єднувати українські сили в одну цільність і вести з його рамени ідейно-політичну боротьбу з окупантами по лінії наведених тут чотирьох перспектив.

IV. КОНЦЕНТРАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ СИЛ В ОДНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ЦЕНТРІ — ВИРИШАЛЬНО ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР ВИЗВОЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Ключовим складником концепції визволення в розумінні УРДП завжди була ставка на всі державницькі прошарки України, незалежно від їхньої сучасної службової посади чи соціального стану в СРСР, як на необхідний потенційний державно-творчий людський матеріал для незалежно-державної демократичної України. Це стосується також всіх національних і релігійних меншин України.

Ідея внутрішньо-національної солідарності між усіма прошарками населення й політичними течіями є основою основ успіху нашого визволення. Тому завданням УРДП є — концентруватися на стимулюванні таких процесів, що ведуть до наростання рівною мірою як революційних, так і еволюційних сил в Україні. На такий шлях визволення українська діасpora може і мусить мати активний вплив, бо це наша власна сфера впливу, а не генеральних (чи розвідок — Ред.) штабів великопотуг.

Свою ставку на концентрацію всіх державницьких складників діаспори УРДП засвідчила від початків свого існування своєю практичною ѹїдальною участю в праці Української Національної Ради, задуманої на широкому коаліційному принципі, як підставового складника Державного Центру Української Народної Республіки в екзилі. Цей принцип концентрації сил в одному політичному центрі — в Українській Національній Раді — був і лишається провідним принципом нашої діяльності у вільному світі, якого хочемо дотримуватися і в майбутньому.

Виходячи з принципів розбудови революційно-демократичного мислення і концентрації всіх визвольно-демократичних сил в одному політичному центрі, необхідно і дальше скріплювати роль УРДП як провідного організаційного чинника демократичного табору. УРДП мусить продовжувати працю свого покійного основоположника — Івана Павловича Багряного і його товаришів — у розбудові й скріпленні авторитету Української Національної Ради як можливого передпарламенту майбутньої суверенної України.

Основою розширення значення і впливів ДЦ УНР є розширення людської бази його в спосіб розширення партійного сектору УНРади, тобто участі всіх діяльних і життезадатних політичних середовищ — як тих, що є чи були активними і навіть провідними в УНРаді (УРДП, ОУНм, УНДС, УНДО, УСП, СЗСУ, ОУНз), так і тих,

що були переважно в опозиції до неї та поза нею (ОУНР, СГД). Майже всі ці середовища мають довгі історію і великий досвід своєї організаційно-політичної праці. Майже всі вони внесли на своїх плечах тягар боротьби за сувереність України протягом попередніх десятиліть, вживаючи або легально-конституційних засобів, або ж збройних партизанських методів. І хоч частина згаданих організацій відімре через свій вік, але більшість залишиться ще на десятки років, очолюючи важливі аспекти життя діаспори. Природно для цих організацій бути складниками об'єднаного політичного центру у формі Української Національної Ради. Те, що протягом близько двох останніх десятків років УНРада перестала бути всеоб'єднуючим центром, — вина не в ідеї УНРади, а в людях.

Антиконсолідаційні настрої, як не дивно, виявляються з обох боків: як серед тих, що є поза УНРадою, так і в колах самого ДЦ. В той час, коли Президент М. Лівицький закликає останнім часом до консолідації на форумі ДЦ УНР, то Голова Виконавчого Органу (уряду), д-р Я. Рудницький, наприклад висловлює в своїх статтях погляди проти розширення бази ДЦ за рахунок партій, ставлячи неоправданий наголос на всеспасеності "відпартійщення" УНРади. Це негативна "прислуга" не лише для ДЦ УНР, але й для української визвольної справи взагалі, бо політичне життя діаспори ще довго буде концентруватися в ідейно-політичних середовищах, отже воно так чи інакше йтиме по партійних каналах, як всюди є серед державно розвинених народів.

Небезпека для консолідаційних заходів є також і по другому бокі. Є особи і навіть одне середовище, що втративши віру в ДЦ УНР на теперішньому етапі, настоюють на творенні нового політичного центру щоб через нього здійснювати невідкладні, поточні політичні завдання. Призначаючи їм рацію щодо необхідності невідкладного здійснення поточно-політичних завдань, є небезпека породити нові ускладнення існуванням двох, чи навіть трьох політичних центрів, наслідком неминучого тертя між ними, що приведе до дальнього підрыву престижу і значення політично-організаційного сектору діаспори, приведе до дезорієнтації і знеохочення серед громадянства, а зокрема серед молодшого покоління.

Перебороти ці розбіжності — це завдання, що стоїть на порядку денного перед проводом УРДП. Треба продовжувати й удосконалювати все те, що створила попередня генерація українських політичних лідерів, щоб не починати історію від себе!!

Підкреслюємо, УНРада відповідає нашому державницькому інстинктові, вихованню, покликанню й гіркому досвідові підсвітеського життя. Вона відповідає нашему принципові коаліційності й концентрації сил в одному авторитетному політичному центрі на плюралістичній базі...

Введення до УНРади Виборного сектору від беспартійного громадянства — платників національного податку — це добре нововведення до

Тимчасового Закону ДЦ УНР. Його треба забезпечити.

Номінаційний сектор має також своє оправдання, якщо номінації включатимуть репрезентантів церков, наукових центрів, організацій професіоналістів, визначніших економічних організацій та лідерів молодечих організацій.

Цим ми хочемо сказати, що в парі з традиційною символічністю Державного Центру Української Народної Республіки мусить існувати широка членська база для підтримки його. Символіка і традиційність тоді сильна, коли за нею стоїть реальна сила.

Повторюємо, упорядкування наших сил на Заході — це є стимул для національно-визвольних прагнень в Україні, і навпаки. В прагненні здійснити цю ідею полягає ключ для розуміння тієї специфічної ролі, що її УРДП вважає за свою, можна сказати, "місію" в українському політичному світі в діаспорі

V. ОКРЕМІ ПОТОЧНО-КОНКРЕТНІ ЗАВПАННЯ УРДП ДЛЯ ЗМІЦНЕННЯ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ У ДІЯСПОРІ

1. Грунтовне знання минулого — запорука майбутнього українського народу. Розвиток української науки в Україні, а насамперед у вільному світі — найважливіший фактор збереження української самобутності. Матеріальна і моральна підтримка нашим науковим установам — УВАН, НТШ, Історичному Товариству, Українському Науковому Інститутові Гарварду, Українським Науковим інститутам Канади, Українським Кафедрам Австралії — першочергова справа всіх національно-свідомих українців. Величезні цінності, створені нашим народом в минулому й тепер, мусимо обороняти науковими й іншими засобами від загарбання їх Москвою. Отже — треба максимально сприяти зростанню українських наукових кadrів як ключа до успіху на міжнародній арені. Необхідно розбудовувати наукові зв'язки з науковцями сусідніх народів та країн нашого поселення.

2. Виняткова подія 1000-ліття християнства в Україні вимагає загально-української оборони цього ювілею від монопольного присвоєння його Московським православієм та комуністичним антихристіанським центром у Москві, як також від відписання цього ювілею для Росії мало обізнаними, або проросійсько наставленими науковцями Заходу...

3. Проблема росту українських позицій у світі упирається в справу припливу молодої генерації до українських організацій, а зокрема до українських політичних формаций, в тому числі до УРДП. Старші лідери молодечих організацій мусили б уже перебирати на себе відповідальність за всенаціональний політичний комплекс справ, особливо коли посилився наступ ворожих сил на українство з різних боків. Завданням УРДП є — сприяти участі молодих провідників у політично-

му і громадському житті, висуваючи більш обданих з них на провідні становища. Зокрема необхідно сприяти виявленій у Вашингтоні та в Австралії ініціативі серед випускників вищих шкіл (градуантів) до своєї окремої самоорганізації для виконання певних національних функцій так, як вони їх розуміють. Необхідно високо оцінити дотеперішню участь молодих інтелектуалів і професіоналістів у зовнішніх зв'язках для захисту людських прав в Україні та прав України на державну незалежність.

4. Необхідно прискорити видавання в англійській мові документів, спогадів і наукових розвідок, що стосуються переслідувань, репресій та розстрілів в Україні, зокрема в 1930-тих і сороковых роках. Наприклад, найвищий уже час щоб з'явилася збірка документів і відгуків в англійській мові про розкопки жертв масових розстрілів у Вінниці 1937-38 років. Організація таких видань мала б бути головним полем діяльності організацій колишніх репресованих і їхніх дітей, як ДОБРУС і СУЖЕРО, а також УВАН.

5. Боротися за український характер радіопресилань в Україну. Вороги української державності посилили тепер наступ, обвинувачуючи українську радіопрограму в українському націоналізмі, антиросійськості й антисемітизмі. Ні одне з цих обвинувачень не відповідає правді й ідуть вони на руку Москві та, очевидно, й зайнспіровані Москвою. Ворогам ідеться про те, щоб українське радіомовлення із вільного світу було пустим, безбарвним балаканням, слухання якого було б не вартим ризика. Цьому треба протистояти.

6. Прагнути припиняти всюди, де тільки можливо, внутрішню боротьбу серед нас, — щоб зберігати українську енергію і час для праці на зовнішніх фронтах, борючись проти ворожих заходів Москви та її агентів у вільному світі. Теперішня українофобія певних кіл на Заході, інспірована Москвою, є важливою причиною для нашої концентрації проти таких та інших ворожих виступів, поборювання яких треба посилити, зокрема через участь у відповідних журналістичних акціях молоді що здобула освіту на Заході.

7. Розбудовувати видавничу діяльність УРДП, як цінний вклад у всенациональну скарбницю. Така "фортеця" як "Українські Вісти" продовжує бути від 1945 р. і до сьогодні бойовою трибуною всеукраїнського значення: "УВ" самі собою мають непроминальне історичне значення. Вони відображають етапи розвитку всієї української еміграції, зокрема її демократичної частини. Вони відображають історію розвитку УРДП та її конструктивний вклад у розвиток Української Нарічіальної Ради, ДОБРУС, ОДУМ, СУЖЕРО, УДР, КУППО і т. д. Треба цю всеукраїнську трибуну удосконалювати й розширяти. Це саме можна і треба сказати про журнал "Нові Дні", про видавничу книжкову діяльність цих органів, про книжкові видання Фундації ім. Багряного. Такі видання як "Спогади" Ген. П. Григоренка,

"Пережите і передумане" Шумука, "Набої для розстрілу" — Снегірьова, "Український Голодомор" В. Гришка та інші забезпечують для УРДП і споріднених з нею організацій важливе місце у всеукраїнській справі. Цю діяльність треба продовжувати і розширяти.

8. Беручи до уваги важливу видавничу роль Фундації ім. Багряного, необхідно докласти зусиль щоб подвоїти її основний фонд протягом найближчого часу.

9. Шукати доступу до преси країн нашого поселення у випадках українофобії та усіх випадках виникнення важливих для українців подій.

10. Всіляко допомагати Закордонному Представництву Української Гельськінської Групи.

11. Розбудовувати такі українські "фортеці" у вільному світі як СКВУ, зміцнювати всі українські установи всенациональні і громадські — та політичні організації. Цінити високо тих українських інтелектуалів, які досягають рівня учасників міжнародних конгресів, стаючи цим знаними у міжнародних наукових колах; заохочувати молодь приймати участь у журналістиці й публіцистиці країн нашого поселення для створення корисної опінії про українську діаспору й українську проблему.

12. На тлі домінуючих впливів західно-українських політичних організацій у діаспорі особливо необхідно є активізація УРДП, як організаційно-політичного чинника загально-українського значення. Провінційність більшості українських політичних організацій є великим анахронізмом на тлі здійсненої соборності України, а у визвольному процесі це один із важливих недоліків, який мусить бути переборюваний. Чому б нейти по лінії злиття двох-трьох програмово споріднених між собою організацій "західного і східного" походження й переважного складу членства?

VI. ДЕЯКІ ПІДСУМКИ

1. Дев'ятий з'їзд УРДП відбувається в обставинах нарощання конфлікту між агресивним експансіонізмом СРСР і змушеного до оборонних заходів Заходу. Агресивні методи московського комуністичного центру становлять і будуть завжди становити смертельну загрозу всьому вільному світові та визвольним рухам народів московсько-комуністичної імперії, а українському зокрема. На жаль, західний світ, протиставляючи агресивності СРСР власні оборонні заходи військового, економічного, політичного й ідеологічного характеру, не застосовує послідовної політичної програми деколонізації і демократизації СРСР, як це слід би робити, бо це найефективніший засіб стримування советської експансії та уникнення світової війни.

2. Тенденції розвитку в світі, в СРСР, в Україні, а зокрема в сателітних країнах, свідчать, що комуністичні партії у кремлівській орбіті не від-

повідають інтересам народів. Не "примара комунізму бродить по Європі", як Маркс заповідав, а потужні сили демократичного націоналізму "з людським обличчям", з економічною, національно-культурною і політичною свободою є потужним викликом комуністичній диктатурі.

3. Не роблячи ставки на війну, але враховуючи можливість її виникнення, УРДП від початків свого існування і до сьогодні робила і робить ставку на внутрішні опозиційні сили різноманітного соціального і професійного походження й стану в Україні й СРСР, бо це єдино правильна й єдино порспективна ставка. Розвиток подій на батьківщині й у світі виразно вказують на доцільність такої політичної позиції.

4. В усіх чотирьох можливих варіяントах перспектив визволення необхідна постійна енергія й уміння самих українців — як там — в Україні, так і тут — у вільному світі — здійснювати основні заходи для визволення. Потрібна взаємно доповнююча праця всіх патріотів України та тісна співпраця між політичними формациями діаспори, а не втікання одне від одного чи, тим більше, протиставлення одне одному, що є вигідним тільки Москви.

5. Політичні формациї діаспори мусять здійснювати роль розроблювачів і пропагаторів визвольних ідей, беручи до уваги давню істину, що "ідеї не мають кордонів", що вони самі знаходять невидимі шляхи досягти людей навіть і під жорстокою цензурою та репресіями. Не слід занедувати провідну роль політично-організаційної праці діаспори. Дуже помилуються ті, що стаючи в позу "реалістів"-скептиків, кличуть політичну еміграцію до "розпрягання". Зайво говорити, що такі погляди є фатальними, коли брати до уваги, що в Україні нема українських політичних організацій, в умовах всесилля комуністичної партії, хоч є мільйони політично-думаючих українських патріотів. Недооцінка відсутності українських політичних організацій в Україні для будь-якої перспективної ситуації визволення буде катастрофальною. Це тільки ще раз кардинально підкреслює значення існування політичних організацій діаспори, як покищо одинокого організаційно-політичного резервуару організованої політичної думки і дій.

7. Підкреслюючи центральний характер УРДП за соціальною і територіальною ознаками, треба відкидати вузький провінціалізм усякої української партії і йти по лінії перебудови партійної системи українського політичного життя шляхом творення всеукраїнських соборницьких партій, покликаних для ведення державницької праці у всеукраїнському маштабі, як і належиться для потужної української модерної нації. Йдеться про творення всеукраїнських політичних вартостей. Політичний характер УРДП відповідає цьому покликанню. Саме тому необхідно посилити політичну активність УРДП й інших демократичних організацій, як організаторів і реорганізаторів українського політичного життя, починаючи з його демократичного сектора.

8. Українська Національна Рада, як передпарламент у діаспорі і як школа державного думання і державницької організаційної праці, мусить стати центром єднання всіх українських політичних формаций. Для цього органи ДЦ УНР мусуть сконцентрувати свою працю над актуальними конкретними потребами наших днів, включаючи постійне викриття антинароднього вислужницького характеру уряду УРСР. Така концентрація політичних сил на форумі державної формациї — ДЦ УНР — мусить бути також виховним засобом для громадян поневоленої нації, бо не можуть мати в діаспорі іншої школи державного виховання. Тому так потрібна доцільна політична самоорганізація тут поза Україною.

9. Міжнаціональні взаємини необхідно розвивати по лінії солідарності між трьома таборами поневолених народів: 1) неросійських народів СРСР, 2) народів Центрально-Східної Європи і 3) демократично наставлених росіян, бо така солідарність є вирішальною передумовою успіху боротьби за визволення. Особливо важливо шукати дружніх контактів із прогресивними антиімперськими колами росіян та з польськими патріотами, продовжуючи одночасно боротьбу проти імперіалістичних і шовіністичних елементів у російському й польському середовищах. Солідарність з усіма нашими сусідами може бути тільки на базі взаємного визнання прав народів на повну державну незалежність у їхніх етнографічних кордонах.

10. Гостро осуджуючи заходи КГБ у роздуванні ворожнечі між євреями і українцями та вислужництво деяких єврейських кіл перед Москвою, вітаємо заходи більш далекозорих євреїв і українців, що створили Єврейсько-Українське Товариство для розвитку дружнього порозуміння і співжиття між цими народами. Необхідно особливо шукати дружніх взаємин з єврейськими емігрантами з України й СРСР, бо вони, наслідком свого відмінного виховання й досвіду, краще розуміють спільність українських і єврейських інтересів.

VII. ЧИ є НАДІЇ НА ВІЗВОЛЬНІ УСПІХИ?

I нарешті — порядком загального підсумкового висновку мусимо дати відповідь на питання: чи є надія на визвольні успіхи?

Беремо на себе відвагу сказати, що є! Успіх спільніх зусиль народів у визвольних змаганнях протиsovєтсько-комуністичного поневолення Москвою — можливий!

Московський комуністично-імперіалістичний центр оточений великими загрозами з боку всіх народів СРСР, що прагнуть визволення; з боку аспірацій усіх національних республік, включно з російською; з боку національних меншин, як наприклад єврейська; з боку народів і комуністичних партій окупованих країн, що прагнуть до унезалежнення від Москви; з боку воєнної небезпеки Китаю, що шукає реваншу за втрати в ми-

нулому; і, нарешті, з боку неминучої, як не тепер, то згодом, рішеності Вашингтону обмежити експансіоністичні апетити Москви шляхом шукання стратегічних союзників всередині і поза межами СРСР та його "сателітів". Все це вказує на можливу в свій час сприятливу міжнародну і внутрішньо-есесерівську перспективу для українського визволення.

Саме тому необхідно посилити нашу працю на довгу мету, щоб бути належно готовими до перспективних — еволюційних і революційних — змін у совєтській імперії, які, надімося, неминує прийдуть.

Важливо невідкладно мати один авторитетний децентралізований політичний центр, готовий промоціювати паралельне діяння всіх українських національно-державницьких сил на плюралістичній базі у різних ситуаціях, на різних територіях, пов'язаних з різними шляхами визволення, як підстави для об'єднаного національного фронту і тут на Заході й там в Україні, в СРСР і в "сателітних" країнах.

Тільки загальна сума зусиль всіх державницьких визвольних сил діаспори і України приведе до скорішого повалення колосальної "імперії зла" та завершення української незалежної державної будови!

У трьох числах "НД" ми надрукували **скорочену версію** доповіді Голови УРДП д-ра М. Воскобійника.

При чому, в жовтневому числі, стор. 21, останнє речення в цитаті з програми УРДП треба читати так: "Саме для цього УРДП вважає передусім за конечно потрібну глибоку розбудову революційно-демократичного мислення як першої підстави революційно-демократичної дії."

— Ред.

Микола МОВЧАН

ЗА СВОБОДУ АФГАНІСТАНУ

Вже майже шість років в Афганістані точиться безперервна війна між афганським народом і Москвою та її афганськими квіслінгами. Вона дорого обходиться не тільки афганському народові, але також народам СРСР, сини яких змушені проливати свою кров і гинути за імперіалістичні інтереси Кремля.

Попри всю трагедію афганського народу світова публічна опінія здебільшого продовжує її замовчувати. Первіні голосні протести урядів демократичних країн, а то й погрози економічних санкцій до агресорів з СРСР, на ділі залишилися на папері. Сьогодні з кремлівськими поневолювачами афган-

ського народу ведуть дружні розмови навіть найпринципівші державні мужі Заходу. Звичайно, мовчанкою, а то й зливою наклепів прикриває свої злочини в Афганістані московська влада...

Трагедія Афганістану, зокрема його борців за свободу багато в дечому нагадує організовану визвольну боротьбу українських повстанців УПА і визвольного підпілля ОУН під час Другої світової війни і після її закінчення. Правда, тодішнє становище було під тим оглядом ще жахливіше: про визвольну боротьбу українського народу, про масовий терор німців і більшовиків у той час майже зовсім відмовчувалася західня преса, а московська пропаганда її ганебно знеславлювала. А втім, страждано важко поневоленому народові вести боротьбу проти окупантів в умовах міжнародної ізоляції. Це добре відчувають сучасні борці за волю Афганістану...

Будучи синами й дочками українського народу, ми повинні бути дуже вразливі на чуже горе, зокрема, коли воно спричинене поневолювачами, також нашої нації. Сучасна боротьба афганців є також в інтересі українського народу, бо вона є одним нерозривним вузлом у широкому процесі прагнень і боротьби поневолених Москвою народів за національно-політичну й соціальну свободу, за державну незалежність, за право бути господарем на своїй землі, за основні демократичні свободи, за право вільно молитися й висловлювати свою думку. Водночас — це боротьба проти ворожої нам і всьому людству воявничо- тоталітарної комуністичної казарми. А втім це незалежний факт, що українська преса порівняно мало уваги присвячує питанням Афганістану. Немає в українському організованому громадському житті таких подій, як відверті публічні виступи, декларації та постакови в обороні прав Афганістану, засудження радянської агресії, а вже поготів організування морально-політичної чи матеріальної допомоги афганським борцям за свободу.

Сьогодні Польща та Афганістан є тими двома воєнницями московської імперії, в яких найширше розгортається полум'я опору. Фактично майже на двох крайніх полюсах того рабського царства. В обох країнах Москва намагається задушити опір і для цього в неї широко розвинена стратегія і тактика, звичайно на довшу мету, на роки, а може й десятиріччя. Народи СРСР, що знаходяться між тими полюсами, а передусім український народ, призначенні у цьому далекопляновому наступі на поступове духовно-національне народовбивство. Рятунок для нашої нації тільки у спільній дії всіх поневолених народів імперії. Шанси самооборони українського та інших народів СРСР прямо пропорційні до сили опору і Польщі і Афганістану чи інших районів. В своєму ставленні до афганців, як сказано, на ділі, ми заклали руки за спину. Проте, окремі сектори — громадські, політичні, наукові — мусіли б мати і моральне зобов'язання, і зрозуміння власного національного інтересу, щоб перевороти цю пасивність. При тому — що особливо важливе — починаючи таку акцію, українці мають змогу стати серед західніх суспільств носієм мо-

НА ПОРОЗІ КОСМІЧНОЇ ВІЙНИ

Від вичалення "Спутніка" до сьогодні, космічні перегони коштували Сполученим Штатам та Советському Союзові приблизно 300 більйонів доларів. Вони принесли людству краще розуміння космології та встановили нову роль людини у Всесвіті.

Ми навчилися більше про Всесвіт за останнє чверть сторіччя, ніж за всі минулі генерації. В надземних просторах кружляє сьогодні біля 2,000 штучних сателітів, з допомогою яких маємо можливість безпосередньо передачі телефонних розмов та телевізійних програм з далеких заморських країн. З допомогою сателітів передбачаємо погоду, докладніше і на довшу відстань часу; сателіти допомагають також у шуканні за новими джерелами нафти, вугілля та покладів металів.

На жаль, багато людей вважає космічні досліди витратою грошей, які можна було б вжити на важливіші потреби людини. В дійсності, самі тільки побічні продукти космічної технології збагатили безмірно життя людини такими винаходами, як мережа напівпровідників в ручних рахівницях та стрічкових записниках, соняшні батерії для вирощування електричного струму, медичні інструменти для операцій мозку чи непричепливі сковороди для куховарення.

Але найвагоміший аспект космічних програм — це мілітарна оборона. Бо поряд із сателітами для життєвих та мирних потреб, сателітів вживається також для мілітарної комунікації, розвідчих світлин мілітарних об'єктів, шпигунства, розкривання вичалу ракет та атомних експлозій.

Хоч весь світ прагне миру, проте цілі штаби інженерів та вчених дослідників, по обох сторонах залізної заслони, працюють над винаходами щораз досконаліших та більш нищівних родів зброї, у виді міжконтинентальних балістичних стрілень, спроможних знищити кожне місто на земній кулі своїми нуклеарними головками.

Балістичні стрільна, коли їх устаткувати ракетними підсилювачами, можуть бути скеровані проти кожного сателіта, що ними засіяний цілий надzemний простір.

ральних цінностей — ідей солідарності з тими, що терплять, і для цієї благородної ідеї приєднувати також інших співгромадян, з тим, щоб пізніше прислужитися цим самим справі власного народу.

За дальшими інформаціями звертатися на адресу:

MYKOLA MOVCHAN
JAF Box 1906, New York, N. Y. 10116
U.S.A. Tel. 564-4334

Сьогодні щонайменше 75% комунікаційної системи Департаменту Оборони США, пов'язана з комунікаційними сателітами. Інша група сателітів т. з. "вчасного попередження" стежить за несподіваною атакою ворожих балістичних стрілень, навігаційні сателіти допомагають літакам та підводним суднам установити, з великою точністю, їх координатне положення в повітрі та під водою.

Тому, якщо США будуть включені у велику чи малу війну, вислід залежатиме від інформації, одержаних з навколоzemних сателітів. І тому вони стануть першим прицілом для кожного агресора. Советський Союз від часу вичалу "Спутніка" зрозумів вагу мілітаризації своїх надземних просторів та їх оборони перед американським агресором. Звичайно, американці не сидять бездільно, але приготовляються також до першої космічної війни.

Як виглядатиме сценарій нуклеарної війни? Балістичні стрільна, вистрілені з підземних сховищ (силосів), чи з підводних суден, приблизно перших 30 хвилин летітимуть в стратосферу балістичною траєкторією, й над своєю ціллю ввійдуть в атмосферу, падаючи на ціль з шаленою швидкістю, проти якої наземна оборона, практично, неможлива!

Єдиним місцем оборони перед нищівною дією стрільна будуть надземні простори, в яких стрільно, в часі свого 30-хвилинного льоту можна буде знищити лазерним промінням. Лазерні промені будуть направлені компютером на зустріч балістичним стрільnam з одного або більше надземних сателітів. І тут сценарій переносить нас на терен дії космічної війни, яка нагадує, до певної міри, космічну війну та нову фантазійну зброю, якою користується герой фільмової серії "Бак Роджерс". Чи така зброя вже існує? Навряд. Але хочеться вірити, що при високім рівні американської технології, вона стане дійсністю в найближчій будучині та зможе врятувати людство перед ядерним голокостом.

Маючи те на увазі, Советський Союз працює день і ніч над системою власної космічної зброї, спроможної знищити американські сателіти, з заїnstалюваними на них лазерними уладженнями. Ця зброя має назву "сателітний вбивник" (Killer Satellite). Згідно з інформаціями, поданими знавцем советської космічної програми Джеймсом Обергом, в недавно опублікованій його книжці "Червона зоря в обріті", Советський Союз в останній декаді проводить інтенсивні досліди з першими прототипами протисателітної зброї.

Щоб не залишитися позаду, Секретар Оборони США Каспер Вайнбергер зарядив нещодавно збільшенням бюджету на приспішення американських дослідів побудови широкої мережі сателітних лазерних пристрій, спроможних знищити кожне вороже стрільно, спрямоване на територію США протягом кількох секунд. Як розвинуться справжні події першої космічної війни, покаже майбутнє.

ЗНІМІТЬ ШОРИ З ОЧЕЙ...

(Відповідь пану Данилові Міршукові)

У травневому номері журналу "Нові Дні" вміщено лист пана Д. Міршука, звернений до мене. З цією змістом цього листа я ознайомився ще півтора року тому та відповів його авторові. Пан Міршук, мабуть, моєю відповідлю залишився незадоволений та виніс листа на громадський форум. Що ж, це його право. Я ж ніколи не відмовляюся від прямого та відкритого публічного обговорювання проблем єврейсько-українських відносин.

В газеті "Українські Вісті" ч. 14 від 3 квітня 1983 року я звернув увагу на статтю пана Міршука "Хто організував голод на Україні?". Я не був згідний з одним тенденційним зауваженням автора і відповів на нього в 1-2 числах бюллетеня "Діялоги". Від реплікі п. Міршука тхнє антисемітським душком. І з цього приводу я писав: "На підставі лише цієї цитати я не наважусь назвати автора антисемітом."

Поки що — ні, а далі — буде видно.

В листі пан Міршук пише:

"У короткому листі не можна широко описати взаємини двох поневолених народів у колишній російській імперії та сучасному СРСР..."

Здавалося б: автор бачить два підневільних народи — єреїв та українців — і за царського режиму і в теперішнім, радянськім. Чому ж не писати про те, що нас об'єднує в спільній боротьбі проти спільногоН гнобителя? Та він обрав іншу тему — і звинувачує єреїв. Ця тема більш традиційна і менш небезпечна.

Увагу автора привертають події, що сталися на Україні під час революції 1917-1920 рр., та події, що відбувалися під владою більшовиків за всі роки її існування.

Після невеликого ліричного відступу п. Міршук ялозить питання, що вже стало нудним: чому треба казати "єрей", а не "жид"?

З цього приводу в "Діяlogах" від першого по восьмє число опубліковано низку матеріалів. Тож радимо п. Міршукові ознайомитися з ними...

Відомо, що чорносотенці, "истинно русские люди", розпалювали ненависть між народами; про це написано дуже багато в єврейській літературі. Але п. Міршук заявляє: "В пропагандистській і "науковій" єврейській літературі, зокрема в США — нічого немає про російських погромників та німецьких убивць єреїв." Одного цього твердження досить, щоб серйозний читач відкинув листа Міршука, бо він свідчить лише про неуцтво автора. Для такого категоричного твердження треба перечитати всю єврейську літературу, що писана понад ста мовами. Таке завдання п. Міршукові явно не під силу.

Чорносотенці — це одна сторона медалі. Паліям потрібен хмиз — виконавці. Цікаво простежити, де знаходилася порохова погромна бочка царської Росії: не в Прибалтиці, не в російській Польщі, не в Галичині, а саме на центральній Україні та частково в Білорусії.

Українська література може писатися тим, що в ній порівняно небагато антисемітських творів.

Євреям можна закинути те, що вони дуже мало уваги приділяють українській культурі та літературі, історії та політичним діячам і, раз давши свою оцінку, не повертаються назад і не переосвідомлюють своїх міркувань. Причина полягає в тому, що Україна — не самостійна... Потрібні й гроші на грунтовні наукові дослідження та праці.

Про особу Петлюри я поки ще не відважуюсь висловити остаточної думки. Можу тільки запропонувати тему для наукової конференції: "Чи можлива реабілітація Петлюри в єврейській громадській думці?" Гадаю, така конференція, якщо її відповідним чином підготувати, могла б внести багато-чого в правильне розуміння цієї постаті. Далі все залежатиме від того, наскільки вдасться поширити висновки конференції.

Порівняння України 1917-20 рр. з Ліваном в той час, коли християни різали палестинців у тaborах "Сабра" та "Шатіла", — невдале. А Міршукова арифметика вкрай недолуга: "Ці жертви перевищують усі жертви єврейських погромів на Україні під час революції." Якщо в політиці можна говорити все що заманеться, то арифметика все ж таки є наука точна.

Вигадки та гіперболізація взагалі характерні для п. Міршука.

Про кінноту Будьонного не дуже принадно писав І. Бабель, а письменник Чериковер розповів про єврейські погроми, заподіяні червоними та петлюровцями. "Кінармія" Бабеля вийшла ще за сталінських часів. Правда, письменник заплатив за цей та інші твори своїм життям, але це вже інша історія.

Про вбивство Петлюри п. Міршук пише: "Як видно з поспішного акту вбивства, єреї (підкреслення мое — Я. С.) не мали доказу на такому процесі й, в догоду більшовицькому імперіалізму, вбили по-бандитському Симона Петлюру."

Прочитавши таку нісенітницю, я не знаю, що робити: чи то сваритися, чи то сміятися, чи то плюватися.

По-перше, п. Міршук — автор нової ідеї: єреї вбили Петлюру. Досі говорилося, що або єрей Шварцбард убив, або агент ЧК Шварцбард убив. Тепер виявляється, що весь єврейський народ здійснив вбивство.

Далі, стверджується, що єреї зробили це "в догоду більшовицькому імперіалізму" — неначе у єреїв не було свого рахунку до петлюровців. Єреї, за Міршуком — нація найманіх убивць. Але сам п. Міршук незабаром спростовує такий висновок, коли ставить знак рівняння поміж євреями та більшовиками: "Більшошки (вище він говорив, що це зробили єреї — Я. С.) розуміли

моральну силу С. Петлюри і тому знищили його руками Шварцбарда."

Потім, нападаючи на московський імперіалізм, п. Міршук, мабуть, сам того не бажаючи, захоплюється досягненнями цього рабовласника, котрий перетворив українців на націю інженерів, лікарів, агрономів, економістів, письменників, композиторів, вчених, військових спеціалістів і кваліфікованих спеціалістів промислових об'єктів. Свідомо чи несвідомс, але цим разом п. Міршук похвалив "московський імперіалізм."

Пан Міршук полюбляє узагальнення, але тільки тоді, коли йдеться про євреїв. Узагальнення стосовно українців його обурюють. Наприклад, якби хтось назвав український народ антисемітським, це його б розгнівило. І я вважаю такий гнів справедливим, бо несправедливо антисемітизм окремих поодиноких негідників приписувати цілій нації. А коли йдеться про євреїв, то п. Міршук висловлюється так: "Прикро, що єврейський народ (підкреслення мое — Я. С.) адоптував більшовицьку пропаганду супроти українців і С. Петлюри і ширить ту фальшивку в цілому світі". Отже не конкретний Абрамович, Рабинович чи Хаймович, а "єврейський народ." Я, наприклад, такого не роблю, чому ж він і мене до загальної купи валить? І під час майбутнього (борони Боже!) погрому ось такий "месник" не стане ж прізвища питати, а стинатиме голови безоглядно — лише за приналежність до єврейського народу.

Тепер про "антисемітизм" пана Міршука, який він чомусь бере у лапки.

Оскільки п. Міршук починає з прикладу із життя в'язня, то і я дозволю собі поговорити з ним, як зек із зеком.

Так, я "можу собі уявити", що то є за страва, яка складається з 200 гр. хліба-сурогату й баланди з гнилих помідорів та тюльки, і що означає тіснота у камерах, і у боксах, і у воронку, і на етапах. Вірю п. Міршукові, що його слідчим був єврей Мугерман і що навіть прокурор Києва Батрак також був єврей, як і Суховій, і Руяко. Припускаю, що п. Міршук каже правду. Але ці імена п. Міршук назвав для того, щоб сказати: "А тепер вони, мабуть, є національними героями в Ізраїлі і обвинувачують українців в антисемітизмі." Навіщо ця ехидна підковирка? Що буде, коли і я почну ехидничати, мовляв, "Ось ваш Потапенко газовими камерами орудував, а тепер, мабуть, в національних героях ходить". Чи дійдемо ми з паном Міршуком, при таких взаємних підштрикуваннях, до якогось "порозуміння"?

Моїм слідчим був молдаванин Мамалига, а його безпосереднім начальником росіянин Куліков. А заправляв усім молдавським КДБ українець Чвертко. А начальником ідеологічного відділу КДБ Молдавії в 1970 році був мій земляк — в землі б його бачити! — єврей поганий. Яке ж це має значення? Яким же "фобом" на цій підставі я мав бистати: українофобом, молдаванофобом, русофобом, юдофобом? Я зрозумів, що не в національності тут справа, а лише в ідеології — з одного боку, і людянності — з другого. І я став комуністофобом, бандитофобом, нацистофобом.

Пропорщик Ротенко — українець — був найогиднішим наглядачем у зоні. Його особливо не навиділи свої ж одноплемінники — зеки. Але в мене ніколи не виникала думка вчинити погром на українців за національною ознакою тому лише, що Чвертко та Ротенко були мерзотники.

Ми називаємо антисемітами тих, хто з негативних власних відносин з Абрамовичем або Хаймовичем переносить їхні якості на весь єврейський народ і ненавидить євреїв лише за те, що вони євреї. Своїм листом п. Міршук дає підставу заражувати його саме до такої категорії людей. Адже він ясно каже: "В мене зароджувалось недовір'я, а то й ворожість до євреїв."

Пан Міршук далеко не гірший від тих українців, що настроєні проти євреїв. Він — пересічний представник багатомільйонного українського народу. "Я не міг рятувати євреїв під час трагічних подій, але я ніколи не переслідував євреїв." Ніте, ні се. Йому було просто "байдуже" до їхньої долі.

Заслуговує на критику також і спосіб, в який п. Міршук підмінює брак знань та поінформованості пустими вигадками й базарними плітками. Ось приклади з його листа: "Ви мусите знати, що серед євреїв були кати свого народу в кацетах, так звані "капо", але про них щось я не зустрічав у літературі і євреї про це мовчать. Де ж тоді правда?" Якщо п. Міршук нічого не знайшов про таких євреїв в літературі, то хай краще пошукає. Тоді він знайде численні свідчення, в яких в'язні гетто розповідають про євреїв, які купували собі життя ціною власної жорстокості, ціною підлости, а саме такими були єврейські като — донощики і вимогателі. Ми навіть пишемо про те, хто був особистим Хаймом у Гітлера.

Особливо характерний приклад — поведінка поліції на чолі з Епштейном в Мінському гетто. Вони пнулися зі шкіри, аби догодити своїм хазяїям; однак таких євреїв також було знищено. Але єврейська поліція не йде в жодне порівняння з поліцією українською, польською чи литовською. Своєю службою у поліції євреї лише прагнув вижити, продовжити своє існування.

Інший приклад. Вінниця. Весна 1944 р. Комісар держбезпеки Раппопорт самочинно розстрілює, на очах у всіх, родичів — від найближчих до "съмої води на киселі" — тих, кого розстріляли раніше, у 1937-39 рр., як "ворогів народу". Я цьому не вірю. Стверджуючи таке, слід постася на вірогідне джерело інформації. Але припустимо, що так було. Невже Раппопорт сам прийняв таке рішення? Може, він діяв за вказівкою зверху? А якщо так, то хіба Голопупенко не виконав би наказ з такою ж запопадливістю? Мес Менд у своєму серйозному дослідженні "Вінниця" наводить цікаві цифри вбитих за національною ознакою. Майже половину репресованих складали так звані "невизнані національності". І автор пояснює: "Тут треба зауважити, що до 'невизнаних національностей' слід віднести євреїв та росіян, яких також у великій кількості знайдено у масових могилах." Якщо комісар Раппопорт розстрілював поряд з іншими також і єв-

режіських родичів, то його дії не були спрямовані виключно проти українців. Він не був лише українофобом, а людофобом, нелюдом.

Нарешті, задля сміху, чи вірогідно, що Раппорт євреї? Бо якщо Батрак, Суховій, Руяко і Перешибийхвіст при перевірці виявились євреями, то чому ж Раппопорту не бути українцем?

Замало в мене було роботи, так пан Данило додав. Тепер я змушений звернутися через пресу до вінничан — чи пам'ятає хтось з них про цю подію з весни 1944 року? Або чи чули вони про неї?

Ось такі підміни явищ ідеологічного порядку явищами порядку національного, з метою дискредитації євреїв як нації, ми також називаємо антисемітизмом і також фальсифікацією. І щоб панові Міршукові позбутися цих двох хиб, мабуть, однієї "уродженої свідомості" не вистачить. Треба багато чого знати і бути доброзичливим в українсько-єврейському діалозі.

Зважаючи на обсяг статті, я оминув деякі питання. Наприклад, про таких українців, котрі вітали гітлерівців. Чи віправданий такий крок? Залишаю також на потім розмову про те, хто з українців, в якій кількості і як воював проти німців і проти більшовиків.

Пан Міршук закінчує свою статтю на мажорній ноті: він за спілкування двох народів в сучасних умовах задля світлого майбутнього на ґрунті спільних інтересів, котрі нас єднають. Додам ще від себе: і на ґрунті гуманістичних ідеалів. Наше Товариство і я, його керівник, намагаємося зробити щось практично для наближення цих двох народів. Тепер справа за Вами, пане Міршук. Своїм листом Ви аж ніяк не сприяєте цьому.

Л. ДІКУР ПРОТИ КОМІСІЇ ДЕШЕНА

Мейор Едмонтону Лоренс Дікур, який є українського роду, гостро виступив проти Комісії Дешена і її наміру іхати до СРСР, щоб там шукати свідків проти воєнних злочинів під час Другої світової війни.

"Якщо канадський суддя каже, що він вибирається до Росії, щоб знайти докази проти українців у Канаді, то це є свинство", — сказав посадник Едмонтону, вибачаючись перед слухачами за такий вислів.

"Це пішло вже задалеко і це треба конечно спинити". Л. Дікур, обурений також тому, що українці в Канаді мусять збирати фонди для оборони свого доброго імені перед канадською комісією.

У своїй промові перед 500 слухачами в Едмонтоні Л. Дікур стверджив, що на його думку ціла справа Комісії Дешена — це одна велика помилка уряду Малруні, який даеться використовувати будь-кому, наприклад Сімонові Візенталеві, що із своїх власних мотивів очорнює всю українську громаду.

В ЄРУСАЛИМІ ЗНИЩЕНО ПАМ'ЯТНИК ЖЕРТВАМ НАЦИЗМУ І СТАЛІНІЗМУ

ІЗ ЗАЯВИ

Товариства українсько-єврейських зв'язків в Ізраїлі

26 вересня 1985 р. група бувших партизан, інвалідів 2-ї Світової війни та в'язнів концтаборів вчинила акт вандалізму: зруйнувала пам'ятник єврейським і українським жертвам нацизму і сталінізму.

Пам'ятник був споруджений з ініціативи і на кошти одного із представників української еміграції добродія Юрія Диби з Канади.

Відкриття пам'ятника відбулося 13 травня 1985 р. в присутності українців — "Праведників світу", євреїв врятованих ними від переслідування нацистами, представників українського національно-визвольного руху, української Церкви закордоннім, бувших в'язнів Сіону, інвалідів 2-ї Світової війни, членів Т-ва Єврейсько-Українських Зв'язків, закордонних гостей і туристів, представників преси і радіо...

В час відкриття пам'ятника було багато виступів, в яких згадувалось про катастрофу європейського єврейства, про мільйони євреїв і українців, які стали жертвами тиранії в наш "цивілізований" вік.

Про відкриття пам'ятника широко повідомлялось в Ізраїлі і закордоном. Лише советське радіо неприхильно відгукнулось на цю подію.

I тепер в Єрусалимі сталося те, в що, здавалось, ні один іудей, ніколи не зміг би повірити, що суперечить національно-релігійні етици євреїв, нашим тисячелітнім традиціям — група ізраїльтян зруйнувала святиню-пам'ятник мільйонам, які стали жертвою зла...

Цей пам'ятник був поставлений невинним жертвам двох тоталітарних режимів, тим українцям, які так само, як і євреї невинно гинули від двох антилюдських режимів.

Тому і зібрались ми на відкриття пам'ятника, спорудження якого свідчило перш завсіє п'ю моральну єдність в ім'я невинно загинулих, а також про намагання ініціативних груп двох народів сприяти нормалізації відносин між євреями і українцями. Тому і засуджуємо ми самосудну дію цієї групи ізраїльтян, які помилково вибрали об'єкт і метод для "встановлення справедливості", осуджуємо їх негідних вчинок, якому нема жодного виправдання.

Ми приголомшені і обурені тим, що сталося. Ми переконані, що переважна більшість ізраїльтян і цивілізовані люди цілого світу поділяють наше ставлення до цього акту вандалізму.

Ми закликаємо уряд Ізраїлю і ізраїльську громадськість також осудити цю ганебну дію і не допустити розпалювати міжнаціональну ненависть. Ми вимагаємо негайно відбудувати пам'ятник жертвам гітлеризму і сталінізму і притягти до відповідальності винних нашої загальної ганьби.

29 вересня 1985 р.

Яків Сусленський
(іще 21 підпис)

Степан ЯВОРСЬКИЙ

ЛИСТУВАННЯ ЄВГЕНА БАЧИНСЬКОГО З ЛЕОНІДОМ МОСЕНДЗОМ

В 1947 — 48 РР.

В серпні минуло сто років з дня народження бл. п. Євгена Васильовича Бачинського, видатного культурного та громадського діяча, співосновника і відповідального директора Українського Червоного Хреста в Женеві, публіциста і колектора документальних матеріалів історичної вартости, в останні роки життя — архиєпископа Української Автокефальної Православної Церкви Соборноправної.

В жовтні ц. р. минуло 37 років з дня смерті Леоніда Мосендуза, визначного українського письменника і поета, який передчасно помер у швайцарській санаторії для туберкульозних. Євген В. Бачинський у великій мірі причинився до того, що швайцарська влада дозволила Леонідові Мосендузу приїхати до Швейцарії на лікування, де він прожив від 24 грудня 1946 р. аж до смерті, 13 жовтня 1948 р.

Під час побуту Леоніда Мосендуза в санаторії Євген В. Бачинський часто обмінювався з ним листами. Нижче вперше публікуємо витяги з тих листів, які тепер зберігаються в архівній колекції Є. В. Бачинського в Карльтонському університеті в Оттаві.

Читачам *Нових Днів* буде цікаво знати, що Євген В. Бачинський написав кілька статей, які були друковані в *Нових Днях* в 1950-х і 1960-х роках. Він також часто переписувався з покійним редактором і видавцем *H. D.*, Петром Волиняком.

В листах виправлено лише суттєві ортографічні й друкарські помилки.

9 січня 1947

Вельмишановний та дорогий Пане Мосендуз!

Христос Рождається! Вітаємо Вас зі Святом Різдва Христового і Новим Роком! Бажаємо Вам широ всього що самі собі бажаєте, а головно здоров'я та видужання повного!..

Дякуємо за поздоровлення і за повідомлення про свій приїзд. Наш Комітет, а спеціально наштов. голови пан Жорж Месерлі, швайцарець, наш приятель і постійний співробітник, мали досить клопоту поки удалося Вас сюди спровадити на відпочинок. Ціле досьє маємо, нівроку!

Башу карточку по приїзді з проханням переслати Вам гроші одержані для п. Вараниці, на жаль одержав я увечорі, а рано того самого дня 26 грудня гроші вже були переслані до Інсбруку! Дуже мені прикро, але п. Вараниця про таке Ваше порозуміння мене не попереджав і я не знав

нічого, окрім того що гроші ті треба йому на гойня його дружині і тому як тільки одержав ті 50 дол. негайно йому їх і переслав. Дуже мені прикро за Вас, бо Ви певне на ті гроші рахували....

Пересилаю Вам останнє число "Укр. Робітника" з 13. 12. 46 може Вам буде цікаво почитати. Там м. ін. є новинка про новий винахід лікування сухот "стрептоміцін". Взагалі я радо висилатиму якщо хочете Вам цю газету як і інші, на коли не одержуєте самі.

Із тим і бувайте здорові, ще раз бажаю Вам повного видужання і будьте певні, що Вас не забуватиму, а радо чим зможу завше допоможу, (за винятком грошей котрих у мене і УЧХ зараз зовсім немає!). Прошу писати хоч коротенько про свій стан здоровля та ні про що не турбуватися окрім видужання.

З правдивою пошаною,
Євген Бачинський, Директор УЧХ

10. I. 47

Л. Мосендуз до Є. В. Бачинського:

Вельмишановний Пане Директоре!

Дякую за Вашого листа від 9. I. 47 та за ласкаві побажання. Вони вже починають здійснюватися, бо за два тижні мого тут перебування я прибрав більше як 1 кг. на вазі. Це робить швайц. воздух, і я маю жорстокий апетит, якого не мав ані вдома. А в Австрії й тим більше.

Відносно грошей п. Вараниці все сталося в найбільшому порядку й як найкраще. То п. Вараниця просив мене лише заопікуватися тими грішми й я дуже радий, що він їх нарешті одержить. Бо він з родиною живуть дуже зліденно. Він хворий на шлунок, жінка має гостру артеріосклерозу, донька вимагає багато уваги, бо, маючи 13 років є дуже тендітна. А взагалі п. Вараниця є один з тих дуже рідких, зокрема на еміграції, людей, що перевищують загал своєю скромністю, працьовитістю, почуттям національної й громадської відповідальності, — все якості, яких так бракує сучасній, паскарсько-егоїстичній масі еміграції. За це витерпів він багато гіркості від "галічменських меценасів" і подібних ощущень...

Сердечно дякую за "Українського Робітника". Про стрептоміцін я давно знаю... Газет я не одержуваю й дуже був би радий за надіслання старих чисел.

Ще раз дякую щиро за турботи. На грошевий стан УЧХ (чи кого-будь іншого) я ніколи не збираєсь мати (й не матиму) жадних претенсій, незалежно від того, який грошевий його рівень.

Стискаю руку,

З пошаною Ваш відданий

Мосендуз Леонід.
21 січня 1947

Є. Бачинський до Л. Мосендуза:

Дорогий Леонід Маркович!

Вислав Вам 15 пачку газет які маю: Укр. Роб.

і Н. Шлях. Прошу повернути як перечитаєте. В цім листі висилаю ще дві газети...

Чи Ви дійсно як я чув друкуєте у п. Мулькевича свою нову збірку оповідань? Яного часу прочитав "Засів" і на мене так пахнуло пахощами і моого дитинства на Батьківщині! Це як з якогось давнього і невідомого тепер людям світу, бо сучасне покоління того життя не знає і там на Україні пекло а не радощі дитинства... Боже, Боже, чи доживемо до звільнення і волі?

Очікую приїзду еп. Мстислава і тоді приїдемо до Вас з візитою. Він Вам відслуже Службу Божу і підкріпить Св. Дарами на повне виздоровлення. Але тримайтесь і набирайте сил, особливо на весну період досить небезпечний навіть в горах.

Вітаємо і бажаємо усього доброго.

Евген Бачинський, Директор (Евген Васильович)

23. I. 47

Л. Мосенц до Є. Бачинського:

Вельмишановний Євгене Васильович!

Дякую Вам сердечно за Вашого ласкавого листа від 21. I. 47 за два часописи в нім. А попередні часописи я вже прочитав і саме сьогодня збирався відсилати. Отож мабуть завтра поверну всі разом. Дякую Вам.

Хвалити Бога я тут прибавляю на вазі. Мав 53 а тепер уже 56. Моя хвороба це питання лише відживлення. В Зеефельді був кращий кухар ніж у М., але з води... лише Христос вино робив. А тут приправляти абсолютно не вміють, але продукти дуже добре я наїдаюся "до отказу", аж вночі, вибачте, часом спати не можу. І то сиром, хлібом, кавою. Як живіт витримає — буде важити 66 кіло.. А тоді я здоровий.

А взагалі їхати до Шв. на лікування не варто. Бо якщо можна до Австрії передати ці гроші, то там можна краще відживитися. Але я був проблемним кріліком і в цім сенсі написав уже до Австрії. Щоб не турбували Вас і У.Х. непотрібними річами. Та я тут уже пробуду, бо краще пишеться та й до того я в Австрії боявся, бо мене з Москви згадували за мої писання разом з Донцовим. Тож тут поки перебуду, а на весну роблю заходи далі...

Дістав я від Доп. Ком. з Філадельфії повідомлення, що мене не можуть спровадити до США, бо я в франц. зоні. Я вже звідси відповів, що я в Шв. Отож дістав від проф. Чубатого інформативного листа, якого посилаю Вам для інформації (персональної лише) й прошу його мені повернути, бо я його пішлю ще приятелеві до Австрії.

Так, наша кр. Америка це середньовіччя галицьке я туди їхати не збираюся, але інформації цікаві. Ці часописи їхні з "погребниками" — це жах! А вони нас бояться, бо по-перше серед нас є багато православних (фіфті-фіфті), а по-друге Галанам і Кушнірам доведеться обмежити свої "прогулки" до Європи.

У Мулькевича я збираюся друкувати свій ро-

ман "Останній Пророк". Тепер пересилаю першу частину від руки. Жах! Я так чекаю на друк машинку, що мені обіцяли хлопці з Берна, але пишу рукою, бо хочу поспішитися й аванс "затягнути".

У Мінхені має вийти моя поема нова "Волинський Рік". Якщо би Женевська укр. громада цікавилася, то я один раз міг би приїхати й прочитати публично свою поему або уривки з роману. Нічого за це не хочу, лише оплату подорожі 3 кл. Blonay — Génève. Мабуть це буде 10-15 фр. Якщо в Женеві є укр. громада. Бо лікар мені вже дозволив поїздку: не маю ані горячки ані кашлю.

Дуже мене врадує Ваша візита з Преосвященим. Ми, здається, старі знайомі з Волині. Але не приїжджаєте в неділю, а в будній день, бо в неділю повно народу й на службу Божу немає тут місця. Окрім мене православного є тут ще одна грекиня з Росії, стара 70-літня, дуже мила й добра жінка...

Пробачте, що так неохайно пишу. Але рука моя вже є паном наді мною, не я над нею, бо дуже втомилася.

Стискую руку з подякою,

Ваш відданий Мосенц Л. (Маркович)

Є. Бачинський до Л. Мосенца:

Дорогий Добродію Леоніде Марковичу!

Дуже нас втішило що Ви поправляєтесь, бажаю Вам як найскоршого повного видужання!

Газети одержав. Посилаю тут ще кілько котрі щойно прийшли. Повертаю також листа до Вас від проф. Чубатого... От трохи посміялися з Вашого невдоволення за смак страв, але по першому Ви на "больничній дієті", потім у Швейцарії, де взагалі не знають нашої кухні. От як приїдете може до нас так моя дружина Вас почастує нашим борщем ну й оселедцем приправленим по нашому ще й з чаркою горівки!...

З листа Чубатого (м. ін. великого ворога нашої УАПЦ) дійсно видко, що надіяється Вам на переїзд до ЗДА або до Канади не треба надто. Отже куди направите стопи свої? Я б Вам радив поки Ви в Швейцарії полагодити справи з візою, бо для того треба персонально подаватися до Ген. Консула. Але куди? Чи Ви маєте щось на думці собі?...

Щодо Вашого проекта приїхати читати для укр. громади свої твори, так це річ думаю нездійснима тому що зараз такої громади як організованої цілості не існує, тут всі поміж себе в тяжких "непорозуміннях" і навряд чи схочуть сходитися разом!... Однак не будемо передрішати, побачимо на весні. Наш приїзд з еп. Мстиславом лише в проекті, бо він ще не має паперів і візи. Боже це буде полагоджене за місяць, а може і більше. Ви ж знаєте що ми "парії" правдиві!... Про це все я ще буду Вам писати...

Моя пані готове Вам гостинця, але це секрет від мене. Ви, здається, з нею не познайомилися як вона була в Інсбруці? Із тим і бувайте! Поправляйтесь! Стискаю руку

Ваш Е. Бачинський

Л. Мосенц до Є. Бачинського

26. I. 47

Вельмишановний і Дорогий Евгене Васильовичу!

Дякую Вам за листа від 24. I. за газети і за поверненого листа від проф. Чубатого. Часописи знов по прочитанні повертаю. Листа від п. Дюмон я взяв до відома. Дякую щиро за турботи. Це значить, що коли адміністрація санаторії одержить ці 200 долярів — 800 франків, то при ціні 6 фр. денно я зможу тут пробути до 1-го травня. Якщо мій стан все буде поправлятися, то я зможу й підрепаруватися. А туди далі! Питаєтесь, куди? Мені все одно. До Америки мене не тягне. Бо це далеко від Європи, а в мене в ЧСР дружина й донька. Дружина вчиться на медичні, дочці 3 роки. Коли дружина скінчить, може до мене приїхати. Тепер це непотрібно. А я би десь, де міг би знайти маленьку працю (я по фаху хемік) міг по трохи зажитися. Мені все одно де. Я би хотів до Італії, до Бельгії чи до Швеції. Щодо Бельгії — буду ще говорити з Мулькевичем, в Італії й Швеції маю знайомих. Ale поїхав би й до півд. Африки, де кажуть, потребують фаховців. Поїхав би куди-будь. Бо на Словаччину, де я мав добре становище, повернатися боюся. Там про мене НКВД дуже випитує. Хоч словаки й чехи мої приятелі й я ще, мабуть, чехословацький горожанин.

З моїм літературним виступом — не беріть це дуже серіозно. Бо це річ побіжна й не варто тим турбуватися.

Апетит до їжі я маю великий. Як би всі 42 пацієнти мали такий апетит — Мотекс збанкротувало би. Але я є невдоволений не так зі самих страв, як зі спеціального способу їхньої приправи, способу примітивного й для санаторії ненадящого... Найкраще тут такі страви, які при всім бажанні тяжко зіпсувати: кава з прекрасним молоком, масло, хліб, яблука та помаранчі. Чого ж діткнеться рука швайц. кухарки — зіпсує, навіть бараболю... Але головне що я поправлюся, бо, як кажуть чехи, людина не знає з чого потовстіє, й геройські їм усе...

Ну всього кращого! Ще раз дякую Вам. З ВШПанею добродійкою я на жаль не міг познайомитися, бо лежав у Зеофельді. Стискаю руку.

Ваш відданий

Мосенц.

26 лютого 1947

Є. Бачинський до Л. Мосенца

ВШ і Дорогий Леоніде Марковичу!

Посилаю Вам останнє число газети з Парижу. Інших не висилаю, бо таки маєте рацію, — половина! Одержав сейчас старі що повернули і в додатку книжечку п. П. Волиняка которую прочитаю з охотою на сон грідуний, одинокий час коли можу дозволити собі щось читати!

Як же ж себе тепер почуваете? Ви нас всіх за журили коли в карточці писали що стали себе гірше почувати? Це не годиться! А може тамтеш-

ня куховарка дійсно Вас до відчаю довела і Ви засумували зачимсь смачним? Моя дружина вже пару разів мені казала щоби я вислав Вам якогось гостинця. Але я не знаю що Вам найбільше хочеться? Напишіть без сорому і щиро, а як не дуже дорого і по кишені (бо ми тепер люди бідні!) так куплю і пришлю. Без церемонії. Може помаранчів? Або швайц. "кандаря" (це така тверда охотнича ковбаска з часником)? Борщу неможна ані гречаної каші, хоч і те, і друге маємо, і як приїдете (так думаю на Великдень, якщо ми до Вас не заглянемо з еп. Мстиславом?) так погостюємо, бо на жаль тепер дуже трудно дістати гречки і нам присилають аж з Каліфорнії!...

Із тим і бувайте здорові! Лікуйтесь і набираєте сили та виздоровлюйте як слід!

Ваш щиро поважаючий Евген Бачинський.

4.III.47

Л. Мосенц до Є. Бачинського:

Вельмишановний і Дорогий Евгене Васильовичу!

Дякую сердечно за Вашого ласкавого листа від 26. II. разом з часописами, які повертаю. Спасибі за учасливість, бо мое здоров'я останніми часами було погіршало і то більше з жолудкових причин, бо страшенно собі був зіпсував шлунок цими швайц. комбінаціями. Тепер набрався духу й нарешті сказав, що я тих їхніх конфітурів не буду їсти, хай дають солодку каву похристиянські, та й зупи поменше. Ця остання мені буде й на тому світі снитися. А тепер мені вже знов покращало, маю апетити другий уже день.

Сьогодня мене оглядав проф. Бурнард з Женеви. Це, кажуть, велике цабе по туберкульозі. Надзвичайно мілій пан, як апостол. Сказав мені, що мушу раніше прибрести на вазі, а після видно буде чи взагалі треба робити операцію. Я тут уже був прибрав 4 кіло, мабуть за цих 2 тижні знов стратив зо 2, а тепер мушу прибувати знов. Коли я приїхав до Моттексу мав баціли III-го ступня, тепер уже лише I-го. Професор мене дуже потішив. Отже лише тепіння! А я дуже непосидюща особа!

Серед часописів, що Ви прислали, є оголошення якогось україн. видавництва "Культура" з Франції, що має видавати кращі твори укр. мистецької літератури і вже вибрало твори... Огієнка — дві поеми! Це жах! Бідна українська поезія! До чого докотилася! З оголошень видавництва нічого не можна собі уявити про якість цих "віршилиць", лише-но, що вони "видані люксусово" ... Нове підприємство "Івана Господомилій". І пригадується мені з цеї нагоди московський віршик, що найкраще характеризує таку саморекляму: "У Карапета есть буфет, на буфете есть конфет, на конфете есть портрет — этот самый Карапет!..."

Дякую ВШПані Добродійці за добре інтенції, але зараз я таки справді не потребую. Нічого, нічого! Недавно дістав пів кіло сала вуд-

женої й то маю. Як щось треба буде — напишу, а тепер дякую найсердечніше...

Стискаю руку! З сердечним привітом. ВІШпані Добродійці й Вам,

Ваш відданий,

Мосенц Леонід

Переписка між Леонідом Мосенцом і Є. В. Бачинським продовжувалася, з деякими перервами, спричиненими недугою дружини Євгена Бачинського. Подаємо витяги з листів, писаних приблизно два тижні перед смертю визначного українського письменника-поета.

28.IX.48

Л. Мосенц до Є. Бачинського:

Вельмишановний Пане Директоре!

Перед певним часом я писав Вам, що маю для пані О. Петлюри два долари. Від того часу їхня кількість на жаль не збільшилася. Виною тому моя операція і неможливість персонально припинувати справу. За те можу Вас порадувати, що серед українців у Австрії справа допомоги п-ні О. П. стала на реальний ґрунт і вже дала гарні грошеві наслідки, що про них уже мабуть пані О. П. знає.

Тепер з огляду на дальшу операцію й довшу неможливість займатися справою збірки, пересилаю Вам один американський долар, а замість другого — 5 шв. фр. Вжите їх на кonto пані О. П. як самі знайдете за найліпше, без загадки про мене.

З пошаною,

Ваш відданий щиро Мосенц Леонід.

30 вересня 1948

Є. Бачинський до Л. Мосенца

Вельмишановний і Дорогий Леонід Маркович! Вашу картку, а потім оце і лист з позавчора та вложеними до нього 1 ам. дол. і 5 шв. фр. для О. П. я одержав. Не думайте дорогий, що ми Вас з дружиною забули! Я знов що маєте лягти під операцію та що переїхали до Лейзену від п. Горбового, але не хотів Вам писати і завдавати турботи з відписуванням. Ми за Вас молилися у Бога і прохали Вам сили і здоровля видужати. Молитва до Бога все подолає і поможе!.. Ви писали, що почували себе в Лейзені морально погано, воно і не дивниця, бо Ви так привикли до оточення і людей в Мотексу та й там дійсно гарно і добре до Вас відносилися. Як же тепер себе почуваете? Хай Господь Милосердний таки пошле Вам віздоровлення, бо маєте таку силу волі і бажання до того! Моліться і видужаєте! Це краще за всі операції і лікі!...

Напишіть всетаки нам про себе трохи більше як почуваєтесь тепер і невже мають Вас знову мучити і другу операцію робити? Дай Вам Боже щоб хоч би з того вийшло Вам добре!

Із тим бажаємо Вам щиро із Ідою Львовою

усього доброго і будьте певні що ми Вас ніколи не забували і все про Вас молимося і в церкві дамо начасточку за здоровля.

Ваш щиро прихильний

Євген Бачинський

2. X. 48

Поштова картка Л. Мосенца до Е. Бачинського:

Вельмишановний Пане Директоре!

Щиро дякую Вам і ВІШпані Добродійці за ласкавого листа й побажання. На жаль операція ще мусить бути, хоч, кажуть лекша, бо торакопластика робиться на 2 рази. Дякую щиро за бажання прислати мені щось. Але я нічого не потрібую, абсолютно нічого. Ваші молитви є для мене найціннішим дарунком...

Бажаю Вам багато здоровля,

Ваш щиро відданий

Мосенц.

НОВІ НАДІСЛАНІ КНИЖКИ

Дм. Нитченко. **Український ортографічний словник**; для шкіл і молоді. 10,000 слів. Видання друге. Мельбурн. Австралія. В-во "Ластівка", 1985. Українська Центральна Шкільна Рада в Австралії рекомендует цей словник для Рідних шкіл та Шкіл українознавства. 176 стор. Ціна 6.50 дол.

Кирило Күцюк-Кочинський. **Ліра; поезії**. Бухарест, Видавництво "Критеріон", 1984. 59 стор. Ціна 6.25 лейів.

Кирило Күцюк-Кочинський. **Розквіт у буревіях; лірика**. Бухарест, В-во "Літера", 1983. 62 стор. Ціна 18 лейів.

Кирило Күцюк-Кочинський. **Рушник на камені. (Поезії)**. Букадинка у виконанні О. Браги. Гамільтон. Канада. Вид. Об'єднання Українців Рідної Віри, 1984. 407 стор. Ціна не подана.

Галія Мазуренко. **Північ на вулиці; ілюстрована збірка поезій**. Лондон, Видано власними заходами автора. 248 стор. Ціна не подана.

Ярослав Оріон. **Бог і релігія (основне питання)**. Друге видання. Обкладинка у виконанні О. Браги. Гамільтон. Канада. Вид. Об'єднання Українців Рідної Віри, 1984. 407 стор. Ціна не подана.

Лук'ян Карай **Крах**; документальний роман з часів Другої світової війни. Передрук самвидавного твору з України. Торонто-Балтимор, Українське Вид-во "Смолоскип" ім. В. Симоненка, 1985. 564 стор. Ціна в твердій оправі 15.25 дол.

Марія Адріяна Кейван. **Пливе-шумить ріка; повість**. Едмонтон, накладом авторки. Обкладинка і портрет авторки роботи Івана Кейвана. 1985. 330 стор. Ціна 15 дол. Надруковано тільки 500 прим. Замовляти в українських книгарнях або на адресу: M. Keywan, 11142-97 St., Edmonton, Alta, Canada T5G 1W8

Д-р Юліян Мовчан. **Мої подорожі довкола світу**. Технічний редактор — Олександр Білевич. Мистецьке оформлення — Вадим Павловський. Нью-Йорк, Науково-Дослідне Т-во Української Термінології, 1985. 307 стор., портр. Ціна не подана.

"НОВІ ДНІ", грудень 1985

“НЕ ПОКИНЕМО ЗЕМЛІ ЗВІДКИ НАШ РІД!”

Такими словами починається рота знатної польської письменниці Марії Конопніцької в обороні польської території і польської чести проти навали германізациії. Цей промовистий гимн ніколи не втратить актуальності для всіх поневолених. Тому й українців повинен він загрівати до великої любові рідній землі, звідкіль береться наш бесмертний рід.

А хто з нас не пам'ятає слів вірша: "Наймиліше мені в світі там, де я родився..." Ці слова, як і рота Конопніцької, відносяться також до всіх покривджених національностей, зокрема ж до тих українців, чиї прадідівські землі опинилися під окупацією Польщі за договором так званої Ялтської конференції. Та й увесь український народ, не маючи своєї держави, завдячує лише рідній землі та її природі свою самобутність і національну свідомість. Все чим пишаємося, всі наші духовні й національно-культурні скарби, багатий фолклор, пісні, мистецтво, мова, релігія, все це нас споріднє і в'яже в одну українську націю.

Наша рідна земля для нас була, є й буде чимсь найдорожчим. На чужині грудку батьківської землі кладемо як найбільшу святість під національні споруди, під пам'ятники національних величин, якими дорожить наш народ. Запахом своєї землі жили наші батьки і живемо ми сьогодні, як той половоєць з оповідання "Євшан Зілля" Вороного, що як понюхав зілля свого краю, то, наражаючись на смерть, утік з полону на свою батьківщину...

"Село на нашій Україні, неначе лисанка село..." — писав Великий Шевченко. Тому не диво, що на Україну на її землю споконвіку тиснули вороги, а народ боронив її і цінував, тримався її цупко, як той верес і чебрець Хвильового. Той, хто хоче від неї відорвати нас силою, вхопить лише людські стовбури, але коріння залишиться і з нього ново виросте нова і ще сильніша сила оборонна.

Це могутньо з'ясував наш Стефаник у творі "Сини" устами свого героя Андрія: "Тату, — каже, — тепер підемо воювати за Україну". "За яку Україну?" А він підйомив шаблею грудку землі та й каже: "Оце Україна, а тут, — справив шаблю у груди — отут її кров" ... — "Сину... та є ще в мене менший від тебе, Іван, бери і его на це діло і він дужий, най вас обох закопають у цю нашу землю, аби ворог з цього коріння її не виторгав у свій бік" ...

...Ось чому наша земля остается для нас святою: в ній тлінні останки не лише наших рідних, від яких продовжуємо життя, але також найкращі з найкращих, які жертвували своє життя за життя нашої нації.

Стефаник, коли пише про переживання втікачів з Буковини, ще за часів Першої світової війни, наголошує твердий національний закон — триматися рідної землі і ніколи її не покидати. Він словами свого героя Семена, ось так каже: "Вертайтеся на свою мяконьку землю, а там буде вас Бог благословити і на шибениці" .. "постиши ї, то пропадеш..."

На жаль, не було сили вдергати цей гарний ланцюг природного національного життя, хоч і без власної держави і повної волі. Його остаточно знищено 40 років тому. В лютому 1945 року в кримському містечку Ялта відбулася конференція за участю "трьох великих" — Черчіля, Рузельта та Сталіна. В результаті, Польщу, Чехо-Словаччину, Румунію, Болгарію й Угорщину віддано під безпосередній контролю Москви. Тільки Югославія і Албанія, розташовані на вигідній віддалі від Советського Союзу, зберегли повнішу суверенність.

Офіційно підписано договір про кордони і взаємну репатріацію громадян, що в наслідок війни або нових кордонів знайшлися на території одного чи другого союзника. В газеті "Жечпосполіта" 15 квітня 1945 року надруковано статтю, де між іншим сказано: "Війна зближається до кінця. Червона армія разом з Польським військом громіять останні загони гітлерівських полчищ. Радянський Союз приніс нам незалежність і свободу. Непорушність наших кордонів на Одрі і Нісі, широкий доступ і вихід до Балтики" ... В тому часі totожні твердження можна було зустріти на кожному кроці від усіх польських угруповань, від представників науки, літератури, мистецтва, від робітників і селян, а навіть від переважаючої частини католицького духовенства.

В такій атмосфері, після Ялтської конференції розпочалися 19 квітня 1945 року переговори між представниками польського і советського урядів. Польську делегацію очолював голова тимчасового уряду Е. Осубка-Моравський, а на чолі советів стояв Сталін. Переговори тривали три ліні. В результаті 21 квітня підписано договір на 20 років; 8 квітня 1965 року в Варшаві цей договір продовжено до квітня 1985 року.

Звичайно, ввесь договір був за редакцією советської делегації. Він наскічений більшовицькою фразеологією про спільну боротьбу, про взаємну допомогу, про зміцнення співробітництва й усунення кожної загрози та агресії на ці країни.

Договір ратифікували в травні 1945 р. Верховні Ради обох країн у Варшаві і Москві без участі України. Український народ поніс дуже великі жертви в II-ї світовій війні, але для нього не знайшлося місця у цьому договорі на гарантію його національної території і безпеки, на гарантію свободи і незалежності. Цей договір запевняв, правда, обмежені права й для Польщі, але таки давав змогу зміцнювати зовнішню і внутрішню політику польського народу і становив фундамент польського загальнонаціонального післявоєнного відродження.

Конференція представників урядів Америки, Англії і Советського Союзу усталала, що східній

кордон Польщі повинен проходити вздовж "Лінії Керзона", з відхиленням у деяких районах від 5-ти до 30-ти кілометрів на користь Польщі. "Лінія Керзона" — це умовна назва кордонної лінії, яку Рада амбасадорів Антанти 8 грудня 1918 року, на пропозицію тодішнього міністра закордонних справ Англії Д. Н. Керзона, визнала східним кордоном відродженої Польщі. Проходила вона через Гродно, Ялівку, Немирів, Брест, Дорогуськ, Істилуч, східніше від Грубешова і далі на південний захід від Перемишля до Карпат.

Підтвердження цього кордону й угода про право на переселення людей польської і єврейської національності до Польщі, українців, білорусів і росіян до Советського Союзу була підписана 6 липня 1945 року.

Західні альянти підписали в Ялті все, чого до-
магався Сталін, довіряючи, що в цих вимогах не-
має жодного підступу. В результаті совети сво-
їми хитрощами не лише самі ужили силу, але й
змусили до брутального насилия і своїх західних
союзників. За домовленням, силою віддано сове-
там воєнних полонених, втікачів і тих, яких ні-
мецький окупант терором забрав до невільничої
праці, ба навіть тих, які в гітлерівських ляграх
відсиджували свої покарання і не мали бажання
повернутися в другу, цим разом сталінську, тюр-
му... Все, що тепер діється і діялось в минулому
на територіях, які силою історичних обставин
опинились за "залізною заслоною", вдаряє в за-
сади міжнародної політичної зрілості і руйнує
підставові поняття загальнолюдської справедли-
вости. Жахіття, які переживають там психічно
згодові люди, піддані "експертізам" серед пси-
хічно хворих, щоб наклонити їх до послуху й
любови комуністичної системи, є наслідком за-
гальнолюдської кризи гуманності. Від того, чи
зачадні союзники в пору зрозуміють розіграш
тієї політичної системи, залежатиме і їхнє буття
чи небуття. Тому й трагедією, яку переживає
наш народ на рідних землях, повинні б нарешті
зацікавитись міжнародні чинники, принаймні ті,
які в останньому часі посилено використовують

Не можна знайти в людській мові відповідних слів щоб схарактеризувати підступність ворогів, які в останньому часі посилено використовують навіть історичні випадки між українським і єв-

рейським народами для підсичування взаємної ненависті і переджень.

Цю правду сьогодні повинні зрозуміти всі українські угрупування у вільному світі, повинні також зрозуміти чесні євреї, що цими акціями керує наш спільний ворог, не лише жорстокий, але й надзвичайно рафінований у методах, якими послуговується для своїх інтересів, не цураючись найбіль огидного і антилюдського садизму.*

Перед обговоренням насильного виселення українців, варто ще звернути увагу на статтю, яка була надрукована в "Ньюс Амерікен" з 3-го березня 74 року під заголовком "Ганебна таємниця".

六

Її опрацював Лайд Шірер на підставі документів з архівів американської армії про примусову депортацію, головне українців. Він пише, що приблизно два мільйони противокомуністичних втікачів, а в тому й полонені відмовились повернутись "на родину" по закінченню ІІ-ї світової війни. Америка і В. Британія допустилися найганебнішого вчинку в історії, погодившись насильно депатріювати цих людей. Америка не лише депатріювала примусово, але навіть віддала в руки союзників багато людей, яких вони жадали, хоч ці люди ніколи не були совєтськими громадянами.

На підставі сказаного вище, з повним правом можемо назвати УПА і її головного командира генерала Романа Шухевича-Чупринку за найсвітлішого речника — борця проти насильства й окупантів української землі. Про це свідчать сотні документів і дій УПА, зв'язаних з виселенням нашого народу з прадідівських земель у Советський Союз.

У зверненню проводу УПА до українців Лемківщини, між іншим читаємо: "На наших очах діється нечуване в культурному світі безправя, 45-мільйоновому українському народові відбирається право жити на власній землі самостійним державним життям. Проти волі вікових власників західних областей українських земель, кровожадна Москва торгує цією землею і життям соток тисяч українців, викидаючи Вас, Дорогі Браття і Сестри підступом і силою, облесними обіцянками й кривавим терором..." Звернення довге й закінчується закликом: — "Українці Лемківщини! Ми віримо Вам, ми знаємо, що Ви не дасьте себе обдурити! Нікуди не виїжджайте! Не стягайте на себе прокляття сучасних і майбутніх поколінь! Бороніть рідну землю й рідні хати!"

Провід УПА видав десятки звернень й до польків, щоб спам'яталися у своїх протиукраїнських акціях. Ось одне з них:

"Поляки! Віковий Захітний Сусіде! Знайте, що таку Україну, як зараз Ваша Польща, мaeмо ми вже 26 років. Були в нас теж знатні комуністи-українці та спітайте тепер нового кремлівського царя — де вони зараз?" А в закінченні таких відозвів найчастіше зустрічаємо: "Хай живе згода, порозуміння та співпраця українського і польського народів у боротьбі з московським імперіалізмом!"

Однак час діяв на нашу некористь. Від 15

^{*)} Тут варто заситувати з газети "Новий Шлях" ч. 19 за 11 травня 1985 року, думку з "Листа президента Регена митрополитові Мстиславу": "Советські дії доказують, що навіть океани не можуть охоронити наших громадян від небезпеки комунізму."

В цій же газеті за 18 квітня є переклад з англійської преси статті свідомої представниці єврейського народу Барбари Єміл під наголовком "Пепреслідуйте сьогоднішніх бестій, а не старих нацистів", де між іншим сказано: "Відповідь на це, як вірю, є така що нацистів ужито як вигідне прикмеття, щоб відвернути увагу людей від Третього Світу і комуністичних звіrstv".

Юрій СОЛОВІЙ

ІЗ ЦИКЛУ “ФРАГМЕНТИ ВРЯТОВАНИХ ДУМОК”

1. Культуро, — посунься!

жовтня 1944 року в польській пресі почали появлятися звідомлення, що до Любліна, Білої Підляски, Володави, Холма, Грубешова, Томашова, Замостя, Красністава, Перемишля, Любачова, Ярослава, Радимна, Лежанська, Білгорая, Любартова, Ліська, Сянока, Переворська, Березова, Кросна, Ясла, Горлиць і Новосондеччини прибули представники переселенчих комісій з УССР.

Було узгіднено, що з території України і Білорусії могли переселуватися поляки і жиди. Польські офіційні чинники розраховували, що має бути переселено їх 5.274.000, з того 2.583.000 з України, решта з Білорусії і Литви. В той же час з території Польщі буде виселено 832.980 осіб, з того 701.361 українців з Ряшівського, Люблинського і Краківського воєводств.

Згадані переселенчі комісії дістали для своєї охорони і для переведення московського наміру найкращі частини військ НКВД і допоміжні відділи польського війська.

Вже 29 листопада 1944 року московські "Ізвестія" повідомили, а за цією газетою радіостанції Херсону, Запоріжжя і Львова повторили про прибуття перших транспортів переселенців із Польщі і частинно з Чехословаччини.

В той же час совети розстріляли понад 20.000, західних українців і увігнали в ряди своєї армії 200.000, що було рівнозначне з їхнім знищеннем, бо ж їх гнали в бій без вишколу і, що гірше, без зброї. Лише на лемківській землі, в битві за Дуклянський перевал, згинуло їх біля 130.000 — безборонних жертв, гнаних на німецькі еркаеми криком, лайкою і пострілами військ НКВД...

(Закінчення в наступному числі)

ЯКЩО ЖИВЕТЕ У ВІННІПЕГУ І МАЄТЕ ФІНАНСОВІ КЛОПОТОТИ

- при закупі, або naprawі авта,
- при закупі нового урядження хати,
- при консолідації (зібранні) всіх довгів,
- при закупі, або перебудові дому, тоді

РАДИМО ВІДВІДАТИ

КРЕДИТОВУ КООПЕРАТИВУ ПІВНІЧНОГО ВІННІПЕГУ

Вона радо допоможе Вам
усі ці клопоти усунути!

NORTH WINNIPEG CREDIT UNION LTD.

544 Selkirk Avenue

Winnipeg, Manitoba R2W 1Y9

Telephone: 589-8808

В кінці 70-их і на початку 80-их років колеса економічної кризи і безоглядність тутешніх працедавців, для яких під час кризи старший робітник — це підтоптані капці, хоч може виявитись, що нові черевички тіснувати й ні до чого не придатні, — змінили спосіб життя мільйонів людей, між якими теж я опинився. Після двох "голодних років" і розпачливого шукання можливостей для продовжування біологічного існування, відкрилися нові шанси, які швидко почали висотувати всю енергію заняттям утрічі активнішим нормально-го (в нашій цивілізації) трудового заробіткового часу.

Пишу про це для пояснення причини форми моїх теперішніх (задуманих) писань, хоч колеги дораджують, що мистцеві не личить говорити про (свою) економію, проблеми матеріального порядку, марновання суспільством його (суспільства) творчих сил. На мою думку, особливо наш мистець мусить грati багаторанну ролю заповнюючи багато прогалин: він мусить бути куратором і влаштовувати виставки; бути art-dealer'ом (це звучить "благородніше", ніж наш відповідник — гандляр), і творити ринок мистцям; писати критику, рецензії, інформацію, філософію (мистецтва), маніфести, протести і т. д. Мої "критичні" колеги не беруть до уваги, що як Міхель-анджельо, так і Енді Варгол не створили б чудес (справа не в тому, хто захоплюється ким і чим), якщо б вони, як і інші щасливці (навіть "нужденний ван Гог не був зданий на ласку долі!) не мали гойної матеріальної піддержки. Зрештою ремествування творців культури відомі від віків, — для підтвердження варто запізнатись хоч би з листами деяких геніїв.

**

Почнемо, як належить мистцеві, від "Мадонни", — не рафаельської і навіть не далівської, а звичайненської дівчини з якогось американського хутора чи містечка (пробачте, коли не послужу точнішими даними, та це в цьому матеріалі направду несуттєве), яка рішила стати зіркою, почала називати себе Мадонною, вибравши найкоротший для старту шлях, оголивши всі чуда (що в її посіданні) руки Творця. Чи вона сама згадалаась, чи хтось підшептав, що в музиці (рів-

ня її таланту) — необмежені можливості. І дійсно: після кількох проспіваних нот — слава, підтримана мільйонами доларів, почала линути до неї з усіх сторін.

Історія її кар'єри — історія тузінів джексонів, стрингстінів, тін...

Мова про музику?
Мова про культуру?
Мова про мистецтво?

**

Коли є різні щаблі культури і різні роди музики, мистецтво в загальному розумінні (не лише образотворе) — це феномен творчої напруги, що уможливлює категоризувати і оцінювати різні культурні прояві.

Хоч ця спроба дефініції має щось із звучання самозрозумілої простоти — справи тут не прості. Чулось (напр., у програмі WNYC) зразки "рок" музики, які відповідали вимогам "високого мистецтва". Вони, мабуть, таким мистецтвом є, але ще були зразки, яких не пропонують масовим поклонникам, які в гістерійному піднесенні (підбадьорені наркотиками) можуть на смерть затоптати юрбою декого з рписутніх співучасників, бо в їхньому стані (неконче затъмареному згаданими середниками, вирішаючим фактором може бути духовна підготовка і заправа) доходить до них лише найпростіша і найпряміша подача.

**

Орtega і Гассет говорив про великі суспільні зміни. Чи ми щось із цього процесу вже переживаємо?

Прогрес економічної незалежності молоді, на якої енергію і скромні вимоги нагороди, особливо молоді що ще під батьківським крилом, зазивають різні п'явки. Цей зрист економічної перестановки зрозуміли різного роду фабриканти, побобивши відповідні заходи в популярних для молоді секторах: мода одяжі, страви і напитки, спорт, транспорт (авто), туристика і, не меншою мірою, — методи та чинники розваги. Тут ховається магія небувалого успіху "концертів" масової музики, для яких найбільші спортивні стадіони виявляються постійно невистачальними. Цей успіх викликає в деяких музичних колах ограждення і негативну критику, про що говорив на радіопередачі WNYC 12 квітня ц.р. композитор Дейвид Даямонд. Коли концерти масової музики приносять величезні прибутки (300 500 тисяч дол. з одної імпрези!) композиторам і установам поважної музики (окреслення "масова музика" і "поважна музика" — умовні) уряди і відповідні організації постійно обрізують фонди. Але коли застереження нуртують в середовищах старших віком композиторів поважної музики — молодші композитори говорять навіть про впливи масової музики (рок) на їхню творчість (варто відмітити принципову інструментальну різницю — електричні гітари і бубни в ансамблях масової музики, коли в музичної молоді класичних орієнтацій помічається тенденція до екзотичних інструмен-

тів, нею вигаданих і роблених часто їхніми руками.

В масовій музиці "рок" важливим фактором є текст (своєрідна лірика, сатира і критика) — відповідник, на більшу скалю, очевидно, німецький кабаретний музичі після першої світової війни.

Подібне явище в американському образотворчому мистецтві — неодадайз, спонуканий політичними подіями (як війна у В'єтнамі) після другої світової війни. Але коли неодадайзові зразу відкрилися двері музеїв, — музика протесту лишилась на вулиці і луках (крім кількох винятків, як "Hair", які ставились у театрах і зафіковані на фільмових стрічках).

Музика (поважна) 40-их і 50-их років нашого століття була трудною музикою. В ній панували крайні контрасти — моменти тиші і раптові зриви жмутив звуків. Це був теж час шукання інших методів запису музики, що вимагало інтерпретації майже малюрських рисунків.

Під сучасну пору в музиці, яку називають також музикою новоромантиків, всуміш з музикою мінімалістів, домінує репітативність (повторювання) і мінімальні (!) ритмічно-звукові молеляції, чого первомоделем міг бути "Щедрик" Леонтовича, твір вельми популярний на терені, де постав мінімалізм. Коли до нашої домашньої збірки платівок включено твір Райлі "In C" (1964 дата постання) — така музика була поза орбітою ширших кіл слухачів, хоч сигнали почали зарисовуватись раніше в окремих творах Ксенакіса, Літгета, а особливо у вокальному творі Штокгавзена "Штіммунг".

Райлі, Гляз (автор опер, між іншими, на теми життя Ганді ("Сатяграна") і Айнштайн (Einstein on the Beach), Райх, Адамс і кілька десятків інших композиторів-мінімалістів уважаються композиторами на фронтах сучасної музики.

**

Але що станеться з грубо позолоченими зірками завтра? Ті самі імпресаріо, які їх позолотили заповідають вже новий тип покоління, — тип консервативно-патріотичний (з моделем у Білому домі): якщо випрасована "на бляшку" бізнесова одяга замінила джінси, а метою стало накопичування добробуту — якісні зміни зайдуть теж в естетиці цього покоління!?

Вересень 1985

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ

З уваги на збільшенні поштові видатки, річна передплата "Нових Днів" починаючи з нового 1986 року така:

В Канаді — 20.00 кан. доларів.

В США — 18 амер. доларів.

В усіх інших країнах — рівновартість 18 амер. дол. Авіопоштою — 30 амер. дол.

"НОВІ ДНІ", грудень 1985

Яр СЛАВУТИЧ

Колишній президент
Канадського Інституту
Називознавства

УКРАЇНСЬКА АНТРОПОНИМІЯ

Серед видань "Наукової думки" в Києві трапляються надзвичайно цінні книжки, дарма що надруковані офсетним способом із машинопису на сірому, низької якості папері, що надається скоріше на обгортання іржавих оселедців у колгоспній кооперативі. *Українська антропонімія XVI ст. Чоловічі іменування* (1984, 152 стор.) Розалії Йосипівни Керсти належить саме до таких видань.

Антрапонімія — це наука, що вивчає власні імена людей. Р. Керста вибрала за об'єкт дослідження чоловічі іменування, що зустрічаються в ділових паперах, різних актах і грамотах XVI ст., коли жива українська мова, прорвавши крижаний покров церковнослов'янщини, теплими потоками вливалась у писемність. Як відомо, у нас майже всі власні імена людей — християнського походження (винятки дуже незначні). Обговоривши словотворчі типи, фонетичні зміни та од-

ночленні (напр. Василь), двочленні (Богдан Коваленко...) й тричленні (Лука Григорович Губа...) іменування на українському ґрунті, дослідниця додала до своєї праці словник канонічних імен та їхніх народних різновидів (стор. 102-138). Таким чином, поряд церковнослов'янської (канонічної) форми подано багато сuto українських словоутворень, які вимовно свідчать про велике лексичне багатство живої мови того часу — 400-500 років тому!

Наведу кілька прикладів. Канонічна форма Григорий стає основою для таких народних різновидів: Григорей, Грегор, Григор, Ригор, Григорко, Грекорко, Гриц, Риц, Грич, Рич, Греко, Грицило, Грицко, Грицина, Гриценя, Гринь, Гринко, Гринюта, Гринец, Гриниць, Гришко, Гриль, Гридко, Гришечко, Гриняк, Рицон... А це ще й не всі! Їх засвідчено на письмі більше. Як бачимо, в деяких випадках початкове Г відпадає (а це свідчить, що його не вимовляли як Г!). Ц часто вимовляли як твердий звук, ненаголошене Е переходило в И тощо.

Інший приклад. Канонічна форма Іоанн породжує такі засвітчені на письмі різновиди: Іоанн, Іоан, Іован, Іва(н), Іванко, Іванец, Іванник, Іванчик, Іванча, Іванечко, Іваночко, Іванчук, Іваниш, Іванина, Іванух, Івашко, Ванюх, Вачец, Ванило, Янко, Януш, Яско, Ясюк, Янченко, Іва-

I B M   А І Б і е М КОМПЮТЕРИ

в англійській або українській мові
в Канаді можна набути в:

BAYER BUSINESS MACHINES LTD.
N. C. DIV.

1339 Matheson Blvd., Mississauga, Ont., L4W 1R1
Tel. (416) 624-4001, 624-4002

I B M

КОМПЮТЕРИ НАЙКРАЩОЇ ЯКОСТИ

CADD/CAM

для

інженерії, бухгалтерії
РЕДАКЦІЇ

Повний склад українських літер
в кількох розмірах.

"Софтвер" змінює з українського на
англійське або з англійського
на українське.

в США:

XENOTECHNIX

P. O. Box 102, Cheltenham, Penna. 19012
Tel. 215-382-2970

шена, Ванько, Ивануш, Ванинда, Ванюта, Вандук, Ванушко, Ванкута... Очевидно власні імена типу Янченко ставали прізвищами. Дослідниця зазначає, що наведені та інші чоловічі іменування зачерпнуто з усіх українських етнографічних земель. Тепер Януш уживається в польській мові, а Янко стало типово білоруським — Янка (ненаголошене О перейшло в А).

У світлі наведених іменувань легко зрозуміти, напр., деякі українські прізвища в Канаді. Якута, для прикладу взявши, не має нічого спільногого з якутами, що живуть десь у Сибіру. А були такі, що твердили це. Насправді, це великий Яків, як Ванюта — великий Ван (Іван) чи Грицюта — великий Гриць. Наросток -УТ- (ЮТ-) виконує ротою посилення ознаки певної особи.

У першій частині своєї праці Р. Керста, серед багатьох різноманітних формантів, наводить нарости, що причинилися до творення здрібніших імен чи пак демінтувів — уже в XVI ст. й раніше. Назведемо деякі з них:

- к + о: Омелько (з Емиlian), Гурко (з Гурій), Тимко (з Тимофей), Юрко (з Юрій);
- ець: Богданець, Василець, Дмитрець, Доброславець, Гринець;
- ик: Дмитрик, Павлик, Петрик;
- ук (-юк): Васюк, Костюк (із Кость), Хведюк (із Хведь, Федір), Минчук (із Минко, Мина); до речі, прізвище Миненко походить від Мини, а не від міни, як хибно твердить його носій, пишучи й вимовляючи його неправильно;
- ин + а: Харина (з Харитон).

У короткій рецензії немає змоги навести всі словотворчі типи іменування, що їх старанно вибирала Р. Керста. Своєю кропіткою працею вона увела в науковий обіг багатший фактичний матеріал, яскраву діялектичну лексику української мови XVI ст., принагідно залишаючи до розгляду також власні чоловічі імена з попередніх сторіч. Її книжка — не лише незаступний скарб для вивчення української історичної антропонімії, а й необхідний матеріал для дослідників історії нашої мови. Виклад Р. Керсти науковий, але ясний і зрозумілий навіть масовому читачеві. Крім наведених джерел (п'ять сторінок), вона додає список літератури до теми — українською, російською, білоруською, польською, чеською, румунською та іншими мовами. Більше б таких цінних книжок випавала "Навкова думка", але на країшку папери та й вищим накладом (тиражем), бо 750 примірників — не хіба що для самих науковців, а ще ж є й тисячі бібліотек і багато-багато зацікавлених читачів.

**ЗРОБІТЬ ПРИЄМНІСТЬ І КОРИСНУ
ПОСЛУГУ СВОЇМ РІДНИМ ТА ПРИ-
ЯТЕЛЯМ. ПРЕПЛАТИТЬ ДЛЯ НІХ
ЖУРНАЛ "НОВІ ДНІ"!**

Іван ЛЕПША

НОВА ЗБІРКА ПІСЕНЬ ВОЛОДИМИРА ІВАСЮКА

Кілька років тому фірма грамзапису "Мелодія" випустила диск-гігант "Пісні Володимира Іvasюка співає Софія Ротару", на якому були записані такі твори з доробку композитора, як "Далина" на слова Дмитра Павличка, "Я — твоє крило" — поезія Романа Кудлиця, "Колиска вітру", "Нестримна течія", "Лиш раз цвіте любов" та "Запроси мене у сні" на слова Богдана Стельмаха, "Балада про мальви" — автор слів Богдан Гура, "У долі своя весна" та "Кленовий вогонь" — поет Юрій Рибчинський, а також твори "Пісня буде поміж нас" і "Два перстені", в яких сам композитор виступив і як поет.

Потім видавництво "Музична Україна" подавувало шанувальникам творчості Володимира Іvasюка дві збірки його пісень. А нещодавно побачила світ нова збірка його пісень. Найповніша з раніше виданих, вона об'єднує сорок творів композитора з клавірами й текстами.

Володимир Іvasюк, як відомо, народився віріс у Кіцмані на Буковині, в обійті, де минули дитинство і юність українського композитора, поета і драматурга Сидора Воробкевича. З дитячих літ Володя за прикладом батька — письменника Михайла Іvasюка — захопився народною творчістю. Ще навчаючись у восьмій класі, почав записувати народні пісні та мелодії. Навчався в Кіцманському музичному училищі у талановитого педагога й музиканта Юрія Візнюка, котрий помітив у юнака талант композитора. Перші свої твори юнак написав у неповних сімнадцять літ. Але справжнє визнання до композитора прийшло згодом, коли полетіла світами його невмируща "Червона рута" у виконанні аматорського вокально-інструментального ансамблю "Смерічка". Невдовзі пісня прозвучала в талановитому трактуванні Софії Ротару, багатьох українських та закордонних біт-груп. Цей же твір дав назву відзнятому фільму, а також ансамблю, з яким п'ятнадцять літ поспіль виступає на естраді народна артистка України Софія Ротару.

За "Червону руту" підкорили слухачів інші твори Володимира Іvasюка — "Водограй", "Пісня буде поміж нас", "Балада про дві скрипки"... На композитора звернули увагу українські поети, які запропонували йому співпрацю, — Дмитро Павличко, Ростислав Братунь, Роман Кудлик, Степан Пушкі, Богдан Стельмах... Це означало, що композитор-аматор ступив на вищу сходинку творчості. Водночас він відчув, що знань, отриманих у музичному училищі, замало. Отже, навчаючись на п'ятому курсі медичного інституту, він вступає до Львівської державної консерваторії, аби шліфувати свій талант під орудою знаного діяча українського музичного мистецтва

Анатолія Кос-Анатольського. Відтак народилися твори Володимира Івасюка "Літо пізніх жоржин", "Балада про мальви", "Балада про Віктора Хару" та інші....

У передмові до збірки пісень Софія Ротару пише: "Творче спілкування з Володимиром Івасюком було святом для виконавців його пісень. І я зазнала того щастя". Твори композитора виконували й виконують засłużені артисти України Василь Зінкевич, Назарій Яремчук, Людмила Артеменко, солісти естради Віктор Шпортько, Володимир Удовиченко, Іван Бобул. Твори Володимира Івасюка постійно мають у своєму репертуарі провідні українські вокально-інструментальні ансамблі — ялтинська "Червона Рута", чернівецька "Смерічка", волинський "Світязь", полтавські "Країни", київська "Кобза", дніпропетровський "Водограй", львівська "Ватра".

Пісні Володимира Івасюка мають надзвичайну популярність. Їх співають на народних гуляннях, за свяtkовими столами, вони повсякденно звучать по радіо й телебаченню, виконуються у маліх і великих концертних залах багатьох країн світу. Люди знаходять у піснях буковинського композитора, котрий так передчасно пішов із життя, велику втіху для душі.

М. ЧУБУК

ПРО ВИСТАВКУ ТВОРІВ УКРАЇНСЬКИХ КАНАДСЬКИХ ХУДОЖНИКІВ У КІЄВІ

У давній частині мальовничого міста над Дніпром, на Львівському майдані, знаходиться Будинок Спілки художників України. Тут періодично влаштовуються вернісажі художників-живописців, графіків, скульпторів, — або ж творчі вечори письменників.

Сонячного квітневого дня тут відбулося урочисте відкриття виставки робіт українських канадських художників, організованої спільно Спілкою художників України, товариством "Україна" і фірмою "Україна" фільм енд артістік дістрібюшн". На ній було представлено понад п'ятдесят робіт дванадцяти митців: Андрія Бабича, Якова Гніздовського, Григорія Коцуліма, Миколи Кучмія, Адріани Лисак, Лариси Лугової, Марії Мариняк, Ореста Савчука, Ліліан Сарафінчан, Оксани Сербин, Ен Тихоліс, Петра Шостака.

На відкритті вернісажу було дуже велелюдно, панувала урочиста, творча атмосфера. Оглянути й поцінувати мистецький набуток канадських художників зібралися їхні київські колеги, мистец-

твознавці, журналісти, численні шанувальники прекрасного.

Було багато виступів представників творчих спілок України, які висловили свою думку і про роботи, і про важливу роль на культурницькій ниві таких взаємних обмінів мистецькими надбаннями. (Адже водночас у Монреалі і Вінніпегу діяла виставка із ста тридцяти творів українських сучасних художників).

Творчість мистця є своєрідним дзеркалом його душі, світогляду, прагнень і уподобань, симпатій і антипатій. Роботи канадських мистців засвідчили їхню широку тематичну і жанрову палітру, технічну вправність. Картини не лишають глядачів байдужими: вони спонукають до роздумів про сутність людського буття, одвічну єдність і навпаки — боротьбу людини з природою ("Руки прерій" і "Боротьба за опікунство" — Адріана Лисак, "Втрачений рай" — Марія Мариняк), навіють ліричний настрій, малюють картини сонячного погожого дня стелу, де ніби зупинився час ("Кульбаба" — Ен Тихоліс, "Пейзаж" — Андрій Бабич).

Записи, що їх залишили відвідувачі у книзі відгуків, свідчать про інформаційну та емоціональну насиченість робіт, їхній вплив на уяву глядачів.

"Мені дуже сподобались роботи Л. Лугової та Е. Тихоліс, а також гравюри Я. Гніздовського. Вони залишають радісне враження і пробуджують інтерес до всього, що відбувається довкола".

"Виставка у цілому навіть дуже хороша, багатозмістовна, примушує замислюватися над суттєвістю буття".

"Коли дивишся на полотна Адріани Лисак, ти немовби розмовляєш з їх героями, настільки проникливо вони виповнені. Сподобались також роботи Петра Шостака, від яких від сумом, і картина Ореста Савчука "Скелястий пейзаж". Дивлячись на цю картину, віриш, що і скелі можуть розповідати".

"Захоплююся картинами художника Ліліані Сарафінчан. В них зображені буреність життя, вічності, руху. Щиро дякую за виставку канадських художників".

Враження різних за віком і за професією людей, за естетичними смаками і уподобаннями...

Всі доходять одного висновку: виставка цікава, вона приносить духовну насолоду відвідувачам.

Сюжети картин навіюються художнику багатьма чинниками — ралтовим враженням від побаченого, почутого; екскурсами у пам'ять — своєрідного нетлінного скарбу; філософськими роздумами над минулим і сьогоденням, над взаємовідношенням усього сущого на землі. окрім полотна, що експонувалися на цій виставці, наголошують на вселюдських осягах мистецтва, що однак хвильє і емоційно наснажує як жителя Канади, так і України...

Обопільні вернісажі у Канаді і на Україні — це своєрідний творчий діалог митців, який повносило засвідчив свою важливість і корисність.

БОРОТЬБА НАВКОЛО УКРАЇСЬКОЇ ЗАГАЛЬНОТЕХНІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В УРСР

Творчий процес розширення молодої національної термінології не можливий без наявності поглиблого відчуття ваги самобутності своєї мови для належного використання в наслідок цього органічного складу лексичних її компонентів. Але тут не можна спускати з ока, що від наукового працівника-термінолога його робота вимагає великого такту в доборі придатного матеріалу з океану мовних багатств, а також в оцінці термінологічної лексики чужомовного походження, бо оцінка доцільності, непотрібності чи шкідливості того чи іншого терміна чужомовного походження, що тим чи іншим шляхом може попасті в нашу термінологію, відіграє не останню роль в термінологічній праці.

Питання методології і пов'язана з ними практика укладання української термінології натрапили в умовах советської дійсності на великі труднощі з огляду на гострий зудар двох протилежних поглядів на суть і мету створення системи нашої термінології в різних галузях знання. Цей зудар, як відомо, мав наслідком трагічну долю багатьох наших учених, що працювали над термінологією зі своїх фахів, об'єднавшись в Інституті української наукової мови (ІУНМ) Всеукраїнської Академії Наук (ВУАН). Це був зудар між українським національним і бульшевицько-колонізаційним методологічними напрямками.

За ілюстративний матеріял для висвітлення природи і специфіки цього зудару ми вибрали загальнотехнічну термінологію. Цей матеріял брали ми в основному зі словника технічної термінології (загального), що його уклали наукові співробітники ІУНМ інженери І. Шелудько й Т. Садовський, а видало Державне видавництво України (ДВУ) 1928 року.

Визначаючи головні засади добору матеріалу до свого словника, його укладачі в передмові писали: "Принципи до ухвали (про прийняття чи не прийняття того чи іншого слова в словник технічної термінології — І. Г.) базувалися на таких засадах, що перевагу давалося завжди термінам народним (підкр. наше — І. Г.) з загальновизнаним сучасним поширенням, аби вони змістом та об'ємом вкладеного в ці терміни поняття відповідали визначуваній речі чи процесові".

Отже, засада народності, а не запозичень була першим і основним принципом, виходячи з якого укладач добирал терміни, намагаючись не вдаватися до поспішного перекладу їх із якоїсь чужої мови.

Дуже цікавою у здійсненні цієї методологічної

засади є метода, як пише інж. Шелудько, "застосування на українські терміни назов "нижчої" колись техніки, техніки примітивного характеру, що тепер дійшла сучасних надбань технічної думки... Це будуть — вітряки, тартаки, олійниці, чинбарні, кузні та найрізноманітніші ремісничі верстати. Отут зросла, — підкresлює укладач словника, — і викристалізувалася суто народна технічна термінологія. Це були і є ті великі скарби, звідки ІУНМ має змогу черпати потрібні назви, вислови й цілу спеціальну мову. Правда, сучасні й удосконалені машини чи прилади ділово відійшли від своїх першооснов, але зміст закладених у їхні назви понять лишився той самий. Отже "олія на російський" термін ПРЕС даний назву ГНІТ, на ФІЛЬТР — ЦІДИЛО, на ВЕНТИЛЯЦІЯ — ПРОВІТРЮВАННЯ, на КРАН — ЗВІД, то тим самим Технічний відділ дбав тільки про те, щоб поширити і притягнути до наукової мови народні терміни на речі, що в процесі удосконалювання набули складніших форм, але в принципах своєї роботи не відійшли від первісної основи...".

Але здійсненням засади народності в доборі термінологічного матеріалу самим використанням уже існуючих слів народу, що у виразі історичних подій вивів свою мову на рівень завдань мов державницьких, ставши перед конечністю раптового поширення її функцій, зокрема в ділянці термінології, справа не могла задовольнитися. Додержання цієї засади поставило вимогу також стати на шлях творення нових слів-термінів, беручи їх із коренів народного мовожитку і скеруючи в потрібний аспект термінологічної специфіки з допомогою знову ж таки народних морфологічних складників. Таким чином, у словотворенні зберігається додержання засади народності. Йдеться про новотвори такого типу як ПАЛЬНИК (рос. горелка), ТЕЧИВНИЙ (рос. жидкостный), КУТИВНИЦЯ (рос. эккер), ГОНOK (рос. шатун), ХОЛОДНИК (рос. рефрижератор), ВАЛЬНИЦЯ (рос. подшипник), СТОРЧ (рос. перпендикуляр), ДІРКУВАННЯ (рос. перфорация), ЗНЕПОРОШУВАЧ (рос. охтлыстовщик), ВИКРУТКА (рос. отвертка), ЗЛУЧНИК (рос. муфта) тощо.

Використання народних основ широко запроваджується в словотворенні також способом зведення цих основ у двокорінне слово-термін, напр. ВАНТАЖООБІГ (рос. грузооборот), ГАЗОТОКА, (рос. газоход), СВІТЛОМІР (рос. фотометр), ПЛОЩОМІР (рос. планиметр), М'ЯСОЛЬОДОВКА (рос. хладобойня), КУТОМІР (рос. транспортир), ТУЖАВОМІР (рос. високозиметр), ДАЛЕКОМІР (рос. омніметр).

Українські термінологи — укладачі термінологічних словників — усвідомлювали своє завдання цілком ясно і правильно: в умовах раптового поширення української мови на всі галузі культури й техніки державного маштабу вони, вчені термінологи, не сміють бути лише укладачами наявних, досить на той час примітивних термінологічних українських ресурсів (скажімо, технічних у даному випадку), а повинні бути творцями

відповідної до вимог часу термінологічної наукової системи, міцно побудованої на органічно-українській мовній основі.

Отже, перед нашими термінологами стояло в такому разі дуже тяжке й відповідальне завдання: відважно використати все, що вже існує в нашій народній термінології, переусвідомити цілий ряд старих народних термінів, що втратили або втрачають свій первісний термінологічний сенс або просто відійшли в минуле разом із речами, на означення яких вони були призначенні, застосувати засоби українського словотворення для побудови нових термінів, зокрема беручи до уваги небезпеку занечищення нашої термінології зливою російських, почасти польських і німецьких і так званих "інтернаціональних" термінів, які просмикаються в наш мововживок. Правда укладачі наших термінологічних словників, борючись проти термінологічної чужоземної "інвазії", іноді втрачали рівновагу, творячи такі українські "відповідники", як "ЛОПАВКА" (рос. хлопушка, петарда), "РАДІОПРОМЕНЕКІД" (рос. радіо-прожектор), "ЗОРИТИ" (рос. визировать), "СПАДОМІРНИК" (рос. нивелліровщик) тощо. У такій новій і складній праці неминуче мусили бути помилки, особливо у створюванні неологізмів, але методологічна позиція їх була цілком правильна і для напруженого й водночас велико-го процесу інтенсивного розвитку нашої термінології позитивна й корисна.

Треба пригадати, що процес заміни чужоземних термінів українськими новотворами не нове явище в історії нашої лексикології. Для ілюстрації можна навести хоча б деякий матеріал із німецько-українського (під тодішнім заголовком "німецько-руського") словника О. Патрицького, що з'явився у Львові 1867 року. Там бачимо такі українські відповідники до німецьких термінів як САМОРУХ, САМОДВИГ (рос. автомат), ВІНЕЦЬ (рос. алкоголь), БУЛІВНИК, БУДІВНИЧИЙ (рос. архітектор), ПЕРВЕЦЬ (рос. атом), ПРОЛУХ, ВІТРОГОН (рос. вентилятор), ВОГКОМІР (рос. гигрометр), ВОДОМІР (рос. гігрометр), ПРУЖИСТИЙ (рос. эластичный), ОГНЕМІР (рос. пирометр), БІГУН, ВІСЬ (рос. полюс), ГРАНЯК (рос. призма), ПІВПОРЕЧНИК (рос. радиус), ТЕПЛОМІР (рос. термометр), ЧАСОМІР (рос. хронометр) тощо.

З часу виходу цього словника в світ минуло понад сто років. Для темпу розвитку сучасної цивілізації — величезний відтинок часу. Багато українських новотворів, що їх пропонував О. Патрицький звучать досить таки наївно. Розуміється, не можна тепер прищепити до терміна "АЗОТ" такого "відповідника" як "душець", так само як і до "електричний" — "громівний", для "елемент" — "живло" чи "первоціна", до "транспорт" — "перевіз" чи "провіз" і до терміна "хемія" — "лучба". Багато термінів, що їх пропонував Патрицький, виявилися мертвонародженими, бо не були достатньо для національно-мовного вживання "виважені", напр., слово "ворохобня"

Патрицький запропонував як відповідник до терміна "революція" чи слово "громада" до терміна "комуна" (згадую про них як про яскраві приклади їх непродуманості, дарма що вони й не належать до галузі техніки), чи слово "ліпні" до терміна "цемент". Але серед термінів, поданих у словнику Патрицького бачимо такі як БІГУН (полюс), РІВНИК (екватор), ПОЗЕМНИЙ (горизонтальний), СУМИШКА (амальгама), які у ширшому чи вужчому вживанку в нашій мові залишились й по сьогодні.

Річ певна, що українські відповідники (серед них і новотвори) в термінологічних словниках, що їх уклав Інститут української наукової мови, стоять на незрівнянно вищому рівні, ніж відповідники в словнику О. Патрицького. І немає нічого дивного: Інститут української наукової мови мав також незрівнянно більші можливості і ширший мовний матеріал, та й рівень загально мовного розвитку став багато вищий. Проте, це, як ми вже згадували, не позбавило укладачів словників ІУНМ деяких пересад...

Тонкого чуття мови й великої тактовності треба було у визначені українських відповідників до російських однокорінних з українських слів; бо формальна різниця лежала лише в афіксації терміна. Укладачі російсько-українського загальнотехнічного словника були в цьому випадку, як і в ряді подібних, дуже чутливі. Скажімо, нарости -ЧИК, -ЩИК у функції несія дії є такою ж мірою непродуктивний в українській мові, якою продуктивний він є в російській. Найбільший відсоток українських відповідників припадає тут на застосування нарости -НИК: СПЛАВНИК — СПЛАВНИК; ЗАБОІЩИК — ВИБІЙНИК; МАРКИРОВЩИК — МАРКІВНИК; МАРКІРУВАЛЬНИК; АППАРАТЧИК — АПАРАТНИК тощо. Проте, бачимо застосування й інших нарости, напр., -АЧ: ОБТИРЩИК — ОБТИРАЧ; -ЯР: МОСТОВЩИК — МОСТЯР тощо. Наскільки це важлива справа і наскільки таким чином засмічується українська термінологія не важко переконатися з того, як "розв'язується" це питання в багатьох русифікованих відповідниках російсько-українського і українсько-російського словників, що їх видав за сталінських і постсталінських часів Інститут мовознавства АН УРСР. Там бачимо такі "українські" терміни як ГРУЖЧИК, ДОСТАВЩИК, ЗАБАСТОВЩИК, ЗАБОІЩИК, ЗАГОТОВЩИК, ЗАКОПЕРЩИК, ЗАКРОЇЩИК тощо. ("Русско-украинский словарь" за редакцією акад. М. Я. Калиновича. 1948 р. Видання Інституту мовознавства АН УРСР). В українсько-російському шеститомнику того ж таки Інституту мовознавства (1953-1963 рр.) теж трапляються в українській частині такі слова, як ЗІОМЩИК, ЗАГОНЩИК тощо, однак, видно, що боротьба проти такого каналу русифікації української лексики, яку широко розгорнули наші лексикологи перших двох пореволюційних десятиріч після, хоч і короткочасної, "відлиги" в Україні відновилася, і в наших двомовчих словниках бачимо вже досить послідовне -НИК, -УВ, -АЧ, -АР, -ИЧ замість російського

наростка -ЩІК, -ЧІК, напр., ГАРПУННИК (рос. гарпунщик), ДИНАМІТНИК (рос. динамитчик), НАСТИЛЬНИК (рос. настильщик), ГРАНУВАЛЬНИК (рос. гранильщик), НАПРАВНИК (рос. направщик); ЗАТИСКУВАЧ (рос. зажимщик), ЗАКУПОРЮВАЧ (рос. закупорщик); ЦВЯХАР (рос. гвоздильщик); ЗАГО-НИЧ (рос. загонщик) тощо.

Багато уваги вимагав від укладачів словника наросток -К (а) на означення процесу дії, широко вживаний у російській термінології. Загально-технічний словник вживання цього наростка у згаданій функції старанно обмінає, подаючи як відповідники в українській частині українські форми віддієслівних іменників на -НН(я), -ТТ(я), чи інші форми їх, взяті з народної мовної практики. Таким чином, у словнику бачимо ЗАГАНЯННЯ (рос. вгонка), ВІДКОЧУВАННЯ (рос. откатка), МУРУВАННЯ (рос. кладка), ЛЮТОУВАННЯ (рос. зачепка), ОБРОБЛЯННЯ (рос. обработка), ТОПЛЕННЯ (рос. плавка); ЧИНЬБА (рос. вычинка) та інші. В українсько-російському ж шеститомнику слова з наростком -К(а) на означення процесу дії вживаються без належного обмеження їх, напр., ЗАГРУЗКА (рос. загрузка), ЗАДУВКА (рос. задувка), ЗА-КУПОРКА (рос. закупорка), ЗАМАЗКА (рос. замазка), ЗАПАЙКА (рос. запайка), ЗАРЯДКА (рос. зарядка), ЗАСИЛКА (рос. засылка), ЗА-СИПКА (рос. засыпка) тощо.

(Далі буде)

ЛИСТ ДО ПРЕЗИДЕНТА РЕГЕНА

Конференція Українських Політичних Партий і Організацій, звернулися листом до президента Рональда Регена, щоб він в часі своєї зустрічі з М. Горбачовим у Женеві порушив також ряд справ, що торкаються важливих питань Східної Європи.

У листі КУППО до Президента зокрема підкреслено, що під час дискусії із Горбачовим про встановлення т. зв. європейської вільної нуклеарної зони слід включити в неї також Україну, Білорусію і балтицькі країни.

Автори листа звертаються до Президента з проханням:

Звернути увагу М. Горбачова на нестерпне і постійне порушування Гельсінських угод зі сторони СССР як їх сигнатора, і вимагати щоб уряд респектував взяті на себе зобов'язання, а зокрема

• Припинити переслідування громадян т. зв. "суверенної УРСР" за їх приналежність до Української Автокефальної Православної, Української Католицької та інших Церков в Україні;

• Припинити політику т. зв. "злиття націй" і русифікацію народів на території СРСР;

• Звільнити з ув'язнення і концтаборів "в'язнів совісті" і оборонців національних державних

прав українського народу, які через довголітнє ув'язнення і брак лікарської допомоги вмирають в тюрмах і концтаборах;

• Припинити дискримінацію українців і дозволити їм, подібно як євреям, відвідувати чи виїхати із СРСР до своїх рідних закордоном.

Автори листа прохають Президента, щоб він порушив також питання відкриття американського консульату в столиці України, Києві, що може бути корисним для наладнання зв'язку і допомоги Україні.

КОНСУЛЬТАТИВНЕ ПОРОЗУМІННЯ МІЖ ОУН і УРДП

15-го вересня 1985 р., відбулася консультивативна зустріч делегацій Організації Українських Націоналістів, на чолі з Головою ПУН Миколою Плав'юком, і Української Революційно-Демократичної Партиї, на чолі з її Головою Г. Воскобійником, для обміну думок відносно сучасного положення в Україні, посиленої антиукраїнської атаки різних чинників у країнах вільного світу та про стан існуючої деконсолідації в організованому українському політичному житті.

Стверджено, що велика близькість ідейно-політичних позицій обидвох організацій, зокрема у світлі по станові Десятого Великого Збору Українських Націоналістів і резолюції Дев'ятого З'їзду Української Революційно-Демократичної Партиї, устійною принциповою засади консультивативного порозуміння між ОУН і УРДП для дій на шляху до творення спільно з іншими співдружніми організаціями українського національного фронту для визвольно-політичної боротьби.

Стверджено, що така боротьба вимагає привернення консолідації українських політичних сил і координації їх дій в одному українському політичному центрі, базованому на принципах політичного плюралізму, взаємної толеранції і демократичних методів праці.

Це консультивативне порозуміння між ОУН і УРДП не є направлене проти ніякої іншої української організації, а зайніційоване для більш енергійного проведення в життя консолідаційних заходів. Сподіваємося, що це порозуміння становитиме конструктивну основу для включення в консолідаційні заходи інших організацій для здійснення загальнонаціональних завдань.

Висліди цієї першої зустрічі дають підстави сподіватися, що знайдено спільні шляхи для привернення правопорядку на політично-визвольному відтинку дій в цій важкій для українського народу ситуації на Батьківщині.

**ДО УВАГИ ПЕРЕДПЛАТИНИКІВ
ЯКІЩО ХОЧ ТРОХИ ЦІNUЄТЕ "НОВІ ДНІ" і ІХНІХ
АВТОРІВ — НЕ БУДЬТЕ БОРЖНИКОМ! ВІШЛІТЬ
ПЕРЕДПЛАТУ ЗА ЖУРНАЛ ЗАЗДАЛЕГІДЬ!**

Пан Іван Козачок з Монреалу, Канада, довголітній читач і передплатник "Нових Днів", подарував на пресовий фонд журнала 500 долярів. Бажаємо пригадати читачам хто такий цей наш добродій.

Іван Васильович Козачок народжений в Україні, до Канади прибув у 1949 році і відразу включився в українське громадське і церковне життя в Монреалі. Як любитель церковної музики, він став співосновником і постійним диригентом церковного хору при Українській Православній Церкві св. Покрови.

Іван Васильович дуже любив працювати з молоддю, маючи природній дар зацікавлювати молодь культурним і церковним життям. При спільніх зусиллях його й членів філії молодечої організації ОДУМ в Монреалі постав молодечий хор "Молода Україна" в 60-их роках. Цей хор, якого постійним диригентом був Іван Козачок, пізніше переформувався в міжорганізаційний хор молоді під такою самою назвою. Хор "Молода Україна", під добрим керівництвом знавця української народної і церковної музики Івана Козачка, зробив об'їзд головних міст Канади і вславився своїми мистецькими музичними концертами.

Церковний хор при церкві св. Покрови у Монреалі, під диригентурою пана Козачка, награв і вивдав для продажі музичну платівку під назвою "Великий піст" в 1984 р.

Рівнобіжно з культурно-музичною працею серед молоді і в церкві, Іван В. Козачок був кілька років диригентом жіночого хору при тов. Просвіта у Монреалі. Він, також, являється постійним диригентом хору "Україна" при філії УНО, від часу смерти славного Нестора Городовенка.

Панові Козачкові сердечно дякуємо за його щедру допомогу "Новим Дням" і, як невтомному мистеці-диригентові й улюбленному серед української молоді культурному працівникові, бажаємо доброго здоров'я і дальших успіхів у його мистецькій праці.

Редакція й адміністрація "Нових Днів"

БАЛЕТ ІЗ СССР У ФРН

За повідомленням німецької преси, найкращі танцюристи з ССРР були в турні по Федеральній Республіці Німеччини: 28-го вересня 1985 р. в Мангаймі, 2-го і 3-го жовтня в Мюнхені, 5-го жовтня в Штутгарті, 10-го жовтня в Карлсруде. Мистці хореографії були з оперних театрів Києва, Донецька, Красноярська, Перму, Ленінграду і Москви. Між ними такі знаменитості, як Надія Павлова, Ніна Сорокина, Валерій Ковтун, Олександер Богатирів, Вадим Писарів — соліст балету з Донецька і лавреат інтернаціонального балетного змагання, який журналістам заявив: "Мій дід мене до цього мистецтва переконав. Напочатку я дуже неохоче в балеті танцював. Народні танці мені краще подобалися. Але рік перебування в балетній школі мої думки і смаки щодо балету змінили." В програмі гастрольованого балету, — знаменитий Pas de deux із творів чайковського "Спляча красуня" і "Щелкунчик" (по-нім. — "Дорнресжен" і "Нусканкер").

ПОМЕР ИТАЛІЙСЬКИЙ МАЙСТЕР ФАНТАЗІЇ

Італійський майстер літературної фантазії Італо Кальвіно помер у Сієні 19-го вересня 1985 року, не доживши несповна з місяць часу до сповнення його 62-річчя (народжений 15-го жовтня на Кубі). Вже в ранніх роках мав зразки соціально-критичного неorealізму, щоб надати перевагу фантастичній літературі. Тому періодові практично належить його найпопулярніший, виданий 1947 року, роман "Де павуки снують свої гнізда". Це твір, в якому Кальвіно опрацював свій досвід партизана в антифашистському русі спротиву. Але постала в 50-х роках трилогія "Наши предки", "Роздвоєний Вісконте" і Барон на деревах була вже казкою-романом. Відвернення від сильної орієнтації на політичну літературу настало в Італо Кальвіно після придушення Москвою 1956 р. угорського повстання. Тоді ж Кальвіно порвав будь-які його зв'язки з комуністичною партією Італії. Потім ще в Італії постали його "Лицар, якого не було" і "День помічника у виборах". Від 1964 по 1980 рр. І. Кальвіно жив у Парижі, а пізніше поперемінно, — то в столиці французів, то в повітках над дахами старого Риму.

"ЧАРИ ТОНІВ"

Під такою назвою видано книгу американського композитора Дені Рудяра (Dane Rudhyar), який недавно помер у Пало Алто (Каліфорнія) на 90-му році життя. Родом француз, Рудяр від 1916 р. жив у США. 18-річним він уже компонував перші свої малі фортепіанові твори. Декількома роками пізніше його чотири оркестрові твори потрапили на виконання в Метрополітен опері. Між 1924 і 1927 ро-

ками постала його "Тетраграм", яку зараховують до найважливіших фортепіанових творів. Взагалі ж музична творчість Д. Рудяра є під впливом азійської й орієнタルної музики, а також композитора Олександра Скрябіна. Про О. Скрябіна Антін Рудницький у своєму історично-критичному огляді "Українська музика" пише: "Твори Скрябіна належать до російської музики, дарма, що в них годі дошукуватися будь-яких типових рис російської музики" (стор. 191).

ПЕРШИЙ ВИСТУП БАЙДА-КОЗАКІВ

13-го жовтня створена рік тому танцювальна група, що назвала себе Байда-Козаки, під керівництвом досвідченого танцюриста Вал. Василенка, дала концерт в українській громаді в Ессендоні біля Мельборну. До участи були запрошені також молодечий Ансамбл бандурристів під кер. д-ра Ігоря Якубовича, талановита співачка Люся Юрків та баєніст Давид Брейтман. Концерт пройшов з величним успіхом.

Байда-Козаки в кількості 9 осіб 16-го жовтня вирушили на виступи до США. Кер. Байда-Козаків Вал. Василенко знаний уже своїми чудовими танцями, з якими виступав протягом кількох років по містах Англії, Африки, Америки разом з інтернаціональною групою танцюристів. Він знаний і як хореограф, що створив кілька сюжетних танців.

ВЕЧІР, ПРИСВЯЧЕНИЙ ЖИТТЮ І ТВОРЧОСТИ МАКСИМА РИЛЬСЬКОГО

У неділю 29-го вересня Літературно-мистецький клуб ім. Василя Симоненка в Мельборні вішанував 90-ліття з дня народження Максима Рильського, влаштувавши відповідний вечір. Доповідь прочитав голова Клубу Дм. Нитченко, а супровідні поезії читали члени Клубу: Анастасія та Неван Грушецькі, артист Юрій Михайлів, Мих. Підріз. Подібний вечір на пошану М. Рильського відбувся в Сіднеї 1-го вересня з тією ж доповіддю. Супровідні поезії читали лектор Гая Кошарська, лектор Свєн Гаран та студентка Оксана Смеречук.

НОВИЙ КОНКУРС МОЛОДЕЧОЇ ТВОРЧОСТИ

Літературно-мистецький клуб ім. Василя Симоненка в Мельборні проголосив новий, 9-ий, конкурс молодечної творчості на прозові жанри: оповідання, новелля, казка, нарис, гумореска, спогад, а для старшої групи (18-25) і есей. Розмір не менше 500 слів. Конкурс розраховано на три вікові групи: від 12 до 16 років, від 17 до 20 років, від 21-го до 25 років. Для кожної групи призначено три нагороди: 100 доларів, 60 і 30.00. Жюрі складається з членів Літературно-мист. клубу. Рукописи слати під псевдами чи гаслами, а на рукописі слід написати, скільки років авторові і в закритих кон-

вертах написати псевдо і справжнє прізвище, вік, адресу, називу твору, де навчається або працює. Конкурсові твори надсилати на адресу голови Клубу:

D. Nytczenko, 36 Percy St., Newport, Vic.
3015, Australia

ПЕТРО ЯЦІК ЗНОВУ ДАЄ ПРИКЛАД

Петро Яцик — відомий український підприємець у Канаді, ще раз дав вияв своєї дбайливості до справ високої освіти.

Він пожертвував \$55,000 на найновіший проект Катедри Українознавчих Студій при Торонтському Університеті, а саме на видання першого англомовного кольорового Історичного Атласу України, що його приготовив професор Павло Магочий, та який вийде друком цієї осені в видавництві цього університету.

Петро Яцик є одним з фундаторів українознавчої програми Гарвардського університету, проекту Енциклопедії Українознавства в Сарселі, Франція, та найбільшим жертвоводом Катедри Українознавчих Студій при Торонтському університеті. В 1982 році його пожертва в сумі \$47,000 — уможливила Катедрі закупити від Австрійської Національної Бібліотеки у Відні мікрофільми всіх західноукраїнських газет і журналів від 1848 до 1918 року.

ПОНАД 70,000 ДОЛ. НА КАТАЛОГ

Український Музей Канади в Саскатуні отримав від Канадської Дослідної Ради Суспільних і Гуманітарних Наук дотацію на суму 71,765 дол. для виготовлення автоматизованого каталогу своїх бібліотечних та інших дослідних матеріалів, які досі були невпорядковані й недоступні для вивчення історії поселення й культурного та економічного розвитку канадців українського походження. Інтегрований каталог буде доступний для всіх зацікавлених інституцій і науковців.

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ В АВСТРАЛІЇ!

Доводимо до Вашого відома, що пан Т. Мироненко, з Парраматта, від 1-го січня 1986 року не є більше представником "Нових Днів". Видавництво висловлює панові Мироненкові свою вдячність за його дотеперішню працю для нашого журнала.

Просимо читачів слати вплати на журнал "Нові Дні" на адреси п.п. А. Комар і З. Стецюк, які подані на другій сторінці обкладинки.

Передплата звичайною поштою становить тепер 18 і авіопоштою 30 американських доларів, тому просимо вплачувати **рівновартість** в австралійських доларах.

Хто шле гроші прямо до нашого видавництва, бажано щоб чеки і грошові перекази були в канадській або американській валютах.

Адміністрація

ВТРАТА НЕЗАМІННИХ

Цьогорічна непривітна осіння погода забрала від нас назавжди багато приятелів, знайомих, співробітників і читачів "Нових Днів". З поміж тих, що відійшли його не можна буде ніким застути в українському культурно-громадському житті, треба згадати трьох найбільших і найвидатніших.

БЛ. П. ВОЛОДИМИР КУБІЙОВИЧ

Саме лід час багатолюдних святкувань 85-річчя патріярха й організатора незалежної української науки проф. д-ра Володимира Кубійовича, наспіла з Парижу сумна вістка, що він помер у лікарні 2-го листопада 1985 року. Покійного в'роцісто похоронено з участю багатьох священиків і представників науки 8-го листопада в гробівці НТШ на цвинтарі в Сарселью, де похоронена і його дружина бл. л. Дарія Сіяк-Кубійович.

БЛ. П. МИКОЛА КОЛЯНКІВСЬКИЙ

28 жовтня вранці помер несподівано в своїй улюблений галерії в Ніагара Фаллс широковідомий український культурний діяч і редактор Микола Колянківський. Покійний належав до тих нечисленних українських провідних діячів, що мали відвагу й уміння втримувати живі зв'язки з офіціяльними представниками сучасного київського естаблішменту, не втрачаючи при цьому своєї національної гідності й завжди маючи на увазі інтереси української культури та українського народу. За таку свою поставу бл. п. Микола Колянківський нажив собі чимало недругів на еміграції, а ще більше задушевних друзів в Україні. Прах покійного буде перевезений в Україну, яку він відвідував майже кожного року.

Із смертю Миколи Колянківського помер і його журнал "Ми і Світ", який виходив стільки ж років, як і "Нові Дні".

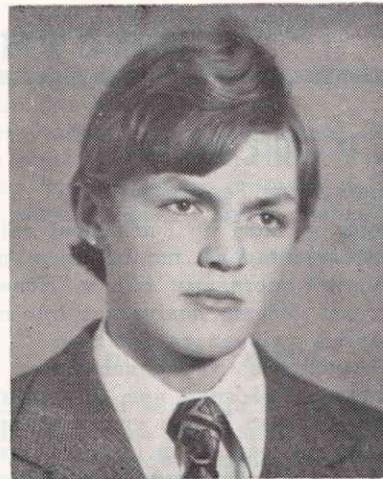
БЛ. П. ЯКІВ ГНІЗДОВСЬКИЙ

У п'ятницю 8-го листопада 1985 року помер у Нью-Йорку на 71-му році життя один з найвидатніших українських образотворчих мисців-графіків Яків (Жак) Гніздовський. Він належав до тих небагатьох українських мистців, що ще за життя здобули всесвітню славу. В останніх роках митець хворів на очі, але своєї праці не припиняв і залишив після себе велику мистецьку спадщину.

Ще в вересні ц. р. журнал "Сучасність" гідно відзначив 70-річчя мистця, а вже в листопаді його похоронено. Згідно з останньою волею мистця, його тіло було спалене, а тлінні останки поховані в катедрі св. Івана Божеського в Нью-Йорку.

Наших співробітників, які близько знали покійних і цінували їхню працю, прошу написати про кожного з них для "Нових Днів", щоб утривалити пам'ять про них і про їхні осяги.

Мар'ян Дальний

В пам'ять моого внука Сергія, 24-річного аспіранта Академії Наук, що помер 15 жовтня ц. р. від лімфосаркоми, жертвує на пресовий фонд "Нових Днів", як нев'янучий вінок на свіжу могилу дорогого і винятково здібного онука Сергія. Цим висловлюю глибоке співчуття дочці Лесі та зятеві Юрію.

Горем прибитий Данило Міршук

СВ. ПАМ'ЯТИ ЛЮДМИЛА МИХАЙЛІВНА ТОКАР

З глибоким жалем ділимось сумною вісткою з рідними, друзями і всім українським громадянством, що в середу 28-го серпня 1985 року, після короткої, але тяжкої хвороби, на 59-му році свого трудолюбивого життя, відійшла від нас на вічний спочинок наша дорога дружина, мама, бабуся й невістка — Людмила Михайлівна Токар (з родини Стефан) — народжена в селі Цебрикова, Одеської області, в Україні. До Канади прибула з Німеччини в 1949 році разом з чоловіком Володимиром і дочкою Надією, проживаючи майже ввесь час в м. Ніагара Фалс, Онт.

Залишила в глибокому смутку чоловіка Володимира з дітьми: Надією, Марією, Володимиром, Тарасом, Леонідом та їх родинами, свекруху Олену Токар та дальшу ріднію в Україні.

Нехай канадська земля буде їй легкою, а па-

ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ

ІХ ТЕПЕР ТАК МАЛО!

Вельмишановний Пане Редактор!

Пані Є. Момот у листі до Вас ("Нові дні" ч. 422 за квітень 1985 р.) згадала, що їй лішов дев'яностий рік. Пройнятий спогадами лист у "Нових днях" мене заінтригував більше довідатися про пані Момот. Моя цікавість увінчалася успіхом.

Єлісавета Анісітівна народилася 5-го вересня 1895 р. у містечку Кам'янка над Дністром (на золотому Поділлі). Батько її був службовцем і втратила вона його дуже рано — в 12 літ життя. Все ж Єлісавета Анісітівна закінчила Св.-Володимирівську педагогічну школу при синоді в Петербурзі, одержавши знання і фах учительки-наставниці. 1915-1917 рр. вона вчителювала в Кам'янець-Подільській двокласовій учительській школі, а 1917-1919 рр. вчителювала в Першій Українській гімназії у Вінниці. То були бурхливі часи, коли влада часто мінялася, а большевицька влада з самого свого початку славетна нелюдяністю, арештами та розстрілами. Больщевики заарештували Єлісавету Анісітівну раз, другий. Щоб не чекати на третій арешт, наша сьогоднішня Сенйора в 1919 р. залишила вчителювання і пішла на службу до нашого українського війська.

Спершу Єлісавета Анісітівна працювала в канцелярії Військового Міністерства УНР (військовим міністром був тоді генерального штабу ген. Юнаків, а начальником канцелярії — полк. Бучек). 1920 р. її післали, як військового урядовця, до 3-го Генквартм. (начальником генерального штабу Армії УНР був тоді генерального штабу ген. В. Сінклер, а начальником 3-го Генквартм. в ті часи був полк. генштабу М. А. Капустянський). Як військовий урядовець у складі генштабу Армії УНР Є. А. Момот 21-го листопада 1920 р. також перейшла Збройу у містечку Волочиськ і разом з іншими українськими воїнами була інтернована поляками.

Є. Момот перейшла табори інтернованих у Пйотрові, Стрілкові, Щепюрно, Каліші. У грудні 1923 р. її звільнено з інтернування із зазначенням місця перебування й обмеженням руху та проживання. Жила вона в Каліші, заробляючи на хліб наступний як артистка-малярка: працювала в Церкві й по-можливості вела просвітню роботу серед решток з колишнього українського війська, була

м'ять про неї буде жити вічно в наших серцях.

Горем прибиті — чоловік В. Токар з дітьми і онуками

Замість квітів на могилу Людмили Мих. Токар родина склала пожертву на пресовий фонд ж. Н. Д. в сумі \$50.00. Висловлюємо л. В. Токареві і ролині наше глибоке співчуття з приводу болючої втрати, а Покійній хай буде Вічна пам'ять.

Редакція і Адміністрація

також заступником голови Союзу Українок-Емігранток у Польщі (головою Союзу була інж. Надія Квітко).

Чоловік пані Момот (старшина Армії УНР) намагався забрати сина з окупованої большевиками території. Але сина він уже не зміг знайти. Больщевики його заарештували і розстріляли. Всю родину пані Момот большевики виморили засланнями і переслідуваннями. Пані Момот залишилася одна з того роду.

З приходом німців, Є. Момот далі затруднювала себе в нашій Церкві, одночасно працюючи урядовцем на біржі праці. Спасаючись від большевиків, вона опинилася в Німеччині, а з приходом американців перейшла ДіПі табори в Герсфельді, Корнберзі, Етлінгені, — в яких працювала педагогом і по-можливості серед молоді. Незважди оселившись у Карлсруе, Єлісавета Анісітівна довший час працювала з молодечим гуртком, де був хор і літературно-освітня група. Про той її гурток і працю з ним Ювілярки мені не без захоплення, з вдячністю і гордістю розповідали при наших зустрічах чи при обміні листами "стара війна" — пполк. Г. Хомичевський і В. Зінченко (обоє вже спочилі). Єлісавета А. Момот є активним членом парафії УАПЦ в Карлсруе, де при участі Високопреосвященного Архієпископа Владимира Анатолія Дублянського парафіяни (головою Парафіяльної ради є паніматка Н. Луговенко, а старостою церкви — п. Козлюк) відзначили 90-річчя з дня народження Єлісавети Анісітівни. З такої нагоди пані Є. Момот передала "Новим дням" на іхні потреби 50 марок.

З поважним ювілем чи і без нього до таких осіб, як Єлісавета Анісітівна, в нас зберігається вдячність, плекається шана, постають сердечні побажання всього ім лише доброго. Правду Вам написала пані Момот, що їх так мало залишилося!

З великою шаною до Пані Момот і до Вас

А. ГЛІНІН

ТЕМА ДЛЯ ЦІКАВОГО ТВОРУ

...Читаючи у шпиталі "Н.Д.", прийшла мені думка написати Вам про можливу тему для нового твору якогось автора. А ось для теми: у "Спогадах" О. Кошиця (вид. "Культури і Освіти" у Вінніпезі 1947 р.) на стор. 340-ї описано, можна сказати, надзвичайну подію — про спів церковного хору Братства, і саме виконання творів Веделя, диригент О. Кошиць... Виконання тих творів звернуло увагу на те "знаменитого тоді психіятра Ів. Андр. Сікорського — проф. Університету та автора знаменитої "Експериментальної Психології"; що була перекладена на всі європейські мови".

Як читаемо далі, цей професор на основі слухань співу творів Веделя, написав працю: "Спосіб виразу душевних переживань в релігійній музиці і вплив її на душу чоловіка". Потім проф. С. читав згадану працю в атківій залі Академії, а зга-

даний хор ілюстрував різні тези своїм виконанням певних частин з творів Веделя...

І що було далі, що дає нагоду сполучити згадане з дальшими подіями: **молодий Сікорський** опинився в Америці, створиз "літаючу машину" для людства, яка відома під його назвою — Сікорського. О. Кошиць обіхав світ із Республіканською Капеллю (потім Укр. Нац. Хором). В Америці В. Авраменко створив фільм "Маруся", музичною частиною керували О. і Т. Кошиці, а що особливо цікаве: в тому фільмі виконувала показову роль жінка Сікорського, яка й прилетіла на певне місце на згаданому аеропляні (який став тепер "ласкою" людства).

Про цей фільм 1938 р. я написав огляд під назвою "Маруся" в американській пресі і (що не є до теми можливого твору) з того часу я листовно пізнав О. Кошиця.

Коли мати в увазі лінію й хід подій: Сікорський у Києві, син поїхав до Америки, де творить мorderний аероплан, об'їзд Капелі Кошиця, фільм "Маруся" і артистка її — жінка Сікорського, а Кошиці керували муз. частиною фільму (сама жінка Наталка — була українкою).

Лінія передачі світові з Києва українського (духово) знання через Сікорського, а музичного — через Кошиця, і всі частинки того дають особливо цікавий образ про, немов, заховану співдію України з усім світом.

Хай буде досить. Це мене так турбувало, що ось про те пишу Вам. Ще до шпиталю дістав я дар для нас обох В. Ревуцького книжку: "Нескорені Березільці — Й. Гірняк і О. Добровольська". Ви напевно її вже маєте. Праця варта найбільшої уваги. Я любив театр, мав радість знати багатьох наших великих артистів, навіть близько знов М. Садовського, а його син, полковник нашої армії, був у Празі моїм другом (М. Тобилевич). Може спроможусь щось про згадане написати. Та боюсь твердити, коли не певний за здоров'я...

Павло Маценко, Вінніпег
Вінніпег, 23 серпня 85 р.

ЩЕ ПРО МИКОЛУ БОЙЧЕНКА

В "Нових Днях" за липень-серпень 1985-го року поміщена автобіографія Миколи Бойченка. Там написано, що він кінчив університет в Києві в 1918 р., але не сказано чий він був син.

Батько Миколи Бойченка був парох церкви с. Миколая в Ізмаїлі — отець Роман Бойченко.

В о. Романа була ще донька (не знаю чи було більше дітей) співачка-аристка опери в Букарешті, як не поміляюсь артистичне прізвище було — Гзовська. Вона була замужем за Гриценком. Гриценко був дуже відомим артистом опери Зіміна в Москві. Виступав часто в різних ролях, співочі тенорові партії. Коли я його пізнав то він жив у тестя — от. Романа бо лікарі йому заборонили співати, — у нього було хворе серце. Я з ним познайомився десь в 1928-29-му роках.

Десь в 1935-36-му році Гриценко помер від розриву серця... Я написав тоді некролог про Грицен-

ка до "Нашої Речі" в Букарешті, видавцем і редактором якої був жид — Беноні.

В "Автобіографії" М. Бойченка написано, що Бойченко викладав в консерваторії в Кишиневі. Я думаю, що тут трапилася помилка, бо в Кишиневі існувала лише "Вища музична школа"...

В. Мошинський, Денвер

ЩЕ ПРО ТРИЗУБ

Не маючи іваліфікації до цього, не можу доводити, яким був і має бути наш державний герб: з хрестом чи без хреста? вирішатиме в майбутньому наша Держава. А в теперішній час ми повинні йти за розумно висловленою думкою проф. Онацького: "Може бути, що постануть ще якісь відмінні тризуба — всі вони заслуговують на пошану як символ одної чи другої організації чи партії."

Та не наслідујмо того, що мені прийшлося почути: "Як ми взялись їх молотити, по тризубах з рубайлами"... Чи не жах і сором для культурної нації? Але людина в той час була молода і робила це, можливо, несвідомо, а може виконувала наказ якогось дурнія.

Трагедія в тому, що й по сороках роках ця людина не дійшла до свідомості — самопошани і гордиться своїми ганебними вчинками. А таких горе-патріотів у нас не перерахувати, та й чи комусь удасться їх перевиховати.

О. Комар, Австралія

РОЗБУДОВА БІБЛІОТЕКИ ІМ. СИМОНА ПЕТЛЮРИ В ПАРИЖІ

Рада Бібліотеки ім. Симона Петлюри в Парижі повідомляє, що в листопаді 1985 р. починається розбудова приміщення Бібліотеки.

Офіційний дозвіл від французької адміністрації одержано ще в квітні 1984 року, але розпочати будову негайно було неможливим через брак необхідних матеріальних засобів.

Початкові пожертви на розбудову дали результати, але зібрані фонди невистарчальні через зрист коштів будови в останньому році. Кошти будови, передбачені на 600.000 франків (80.000 ам. доларів), зросли до 800.000 франків (100.000 ам. дол.). На внутрішнє устаткування треба додатково 200.000 фр. (25,000 ам. доларів).

Тому Рада звертається ще раз до окремих осіб, організацій, установ, інституцій, кредитівок із закликом: СТАВАЙТЕ СПІВБУДІВНИЧИМИ УКРАЇНСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ-МУЗЕЮ ІМЕНИ СИМОНА ПЕТЛЮРИ В ПАРИЖІ

Імена всіх жертвовавців будуть вписані в пропам'ятну книгу, а імена тих, які пожертвувають не менше 1.000 амер. доларів будуть відзначенні на скремій почесній таблиці в приміщенні Бібліотеки.

Повний список усіх жертвовавців буде вміщений в черговому бюллетені Бібліотеки.

Бібліотека сповняє важливу національну місію на

POSTAGE PAID AT TORONTO
 Second Class Mail Registration
 Number 1668
 if not delivered please return to:
 NOWI DNI
 P.O. Box 130, Etobicoke, Ont.
 Canada M9C 4V2

чужині, згідно із заповітом її Основоположника й Патрона і є живим пам'ятником Головному Отаманові Симонові Петлюрі, тому кожний свідомий українець повинен спричинитися своєю пожертвою до цього великого діла.

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД "НОВИХ ДНІВ"

КАНАДА

I. Козачок, Монреаль	\$500.00
В. Токар, Ніагара Фалс	50.00
Т. Матвієнко, Торонто	42.00
П. Остапович, Торонто	37.00
М. Голузенко, Чатсфілд	22.00
Ф. Бойко, Пентіктон	22.00
А. Канарайський, Монреаль	20.00
Д. Павленко, Летбрідж	15.00
Т. Романишин, Торонто	10.00
о. О. Фляк, Едмонтон	10.00
В. Зимовець, Монреаль	7.00
М. Зима, Лондон, Онт.	7.00
Ю. Гавалешка, Вінніпег	7.00
В. Микитюк, Тандер Бей	7.00
К. Кобець, Воторфорд	7.00
В. Логин, Гамільтон	7.00
А. Ткаечник, Летбрідж	7.00
о. Д. Фотій, Торонто	7.00
Е. Венгринович, Торонто	7.00
З. Гречко, Торонто	7.00
М. Бебзах, Кіченер	5.00
А. Максим, Торонто	5.00
А. Дорош, Саскатун	5.00
Л. Ліщина, Торонто	5.00
А. Кремянські, Торонто	2.00
д-р М. Небелюк, Торонто	2.00

АВСТРАЛІЯ

В. Циганенко, Май Енд	\$15.00
П. Вакуленко, Ростревор	5.00
А. Комар, Клемзіг	2.00
А. Стрілецький, Мансфілд Парк	2.00

США

Д. Міршук, Гемет	\$100.00
А. Юріняк, Лос Анджелес	25.00
М. Андрее, Бруклін	22.00

A. Никорович, Мелроуз Парк	21.00
д-р І. Мигайчук, Парма	17.00
П. Де Браун, Голівуд, Фл.	12.00
Г. Бондаренко, Філадельфія	12.00
І. Манченко, Порт Джервіс	12.00
А. Федорак, Бафало	12.00
Л. Фалько, С. Бавнд Брук	12.00
В. Парубченко, Лоренсвіл	12.00
Л. Ломиш, Данкірк	10.00
Н. Риба, Сіракюз	7.00
В. Шевченко, Форт Вейн	7.00
В. Лімонченко, Арлінгтон	7.00
В. Єрега, Глен Слей	7.00
Д. Карапович, Ірвінгтон	7.00
В. Білонок, Трой, Міч.	7.00
В. Яворський, Бріджвотер	5.00
М. Євсевська, Філадельфія	5.00
Л. Гречко, Філадельфія	2.00
М. Кайко, Дедгам	2.00
Н. Чумак, Ревере	2.00
І. Тригубчук, Арлінгтон Гайтс	2.00
І. Петрончак, Нью-Гартфорд	2.00
А. Першков, Н. Маямі Біч	2.00
К. Ліщина, Чікаго	2.00

ІНШІ ЗАОКЕАНСЬКІ КРАЇНИ

Т. Калініченко, Аргентіна	\$50.00
Я. Мицько, Ловборов, Англія	\$8.00
М. Косинець, Німеччина	\$9.00
П. Василевський, Німеччина	\$4.00

НОВИХ ПЕРЕПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

К. М. Теличко, Едмонтон, Канада	1
А. Комар, Клемзіг, Австралія	1
О. Лисик, Ошава, Канада	2

Щире спасибі всім за допомогу і пожертви.

Редакція й адміністрація

**ЗРОБІТЬ КОРИСНУ ПРИСЛУГУ СВОIM
ПРИЯТЕЛЯМ: ПОДАРУЙТЕ ІM
ПЕРЕДПЛАТУ ЖУРНАЛУ "НОВІ ДНІ"!**